

**ΕΚΦΡΑΣΗ
ΕΚΘΕΣΗ**

ΓΙΑ ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ

**ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕΝΗ ΕΚΔΟΣΗ
Α΄ ΤΕΥΧΟΣ**

Τόμος 4ος

Συγγραφική Ομάδα Αναθεώρησης

ΧΡΙΣΤΟΣ Λ. ΤΣΟΛΑΚΗΣ

Καθηγητής του Αριστοτελείου
Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης

ΚΥΡΙΑΚΗ ΑΔΑΛΟΓΛΟΥ

Δρ. Φιλολογίας, Σχολική Σύμβουλος

ΑΒΡΑ ΑΥΔΗ

Φιλολόγος, Καθηγήτρια
Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

ΕΛΕΝΗ ΛΟΠΠΑ

Δρ. Φιλολογίας, Σχολική Σύμβουλος

ΔΙΟΝΥΣΗΣ ΤΑΝΗΣ

Φιλολόγος, π. Σχολικός Σύμβουλος

Υπεύθυνη για το Παιδαγ. Ινστιτούτο

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Σύμβουλος του Π.Ι.

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

**Συγγραφή: Χρίστος Λ. Τσολάκης,
Κυριακή Αδαλόγλου, Άβρα Αυδή,
Ελένη Λόππα, Διονύσης Τάνης**

Συντονισμός: Χρίστος Λ. Τσολάκης

**Αναθεώρηση: Χρίστος Λ. Τσολάκης,
Κυριακή Αδαλόγλου, Άβρα Αυδή,
Ελένη Λόππα, Διονύσης Τάνης**

**ΕΚΦΡΑΣΗ
ΕΚΘΕΣΗ**

ΓΙΑ ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΛΥΚΕΙΟ

**ΑΝΑΘΕΩΡΗΜΕΝΗ ΕΚΔΟΣΗ
Α΄ ΤΕΥΧΟΣ**

Τόμος 4ος

Καλλιτεχνική Επιμέλεια
ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΟΥΠΗΣ
ΕΙΡΗΝΗ Κ. ΧΑΤΖΗ

Επεξεργασία, Ηλεκτρονική
Επιμέλεια Ύλης και Εξωφύλλου
ΕΙΡΗΝΗ Κ. ΧΑΤΖΗ

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ
ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ
Ομάδα εργασίας ΥΠΔΒΜΘ

ΣΥΜΒΟΛΑ

ΘΕΩΡΙΑ

ΑΣΚΗΣΗ

ΠΡΟΑΙΡΕΤΙΚΗ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

χρωματιστή
σελίδα

III ΕΚΦΡΑΣΗ - ΕΚΘΕΣΗ

Θέματα σχετικά με την ενδυμασία και τη μόδα

▶ Υπάρχει η άποψη ότι η ενδυμασία και το ένδυμα είναι ένα είδος γλώσσας και ομιλίας. «Μιλούμε» και με τον τρόπο με τον οποίο ντυνόμαστε. Διαβάστε σχετικά τα παρακάτω κείμενα και σχολιάστε τα.

ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΕΝΟΣ ΠΕΡΙΖΩΜΑΤΟΣ: Ο ΓΚΑΝΤΙ, Η ΕΝΔΥΣΗ ΚΑΙ Ο ΙΝΔΙΚΟΣ ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ

Η εικόνα του Μαχάτμα Γκάντι να φοράει ένα απλό βαμβακερό περίζωμα* είναι σήμερα τόσο οικεία

---

* περίζωμα, το: κομμάτι από ύφασμα ή δέρμα που καλύπτει την περιοχή από τη μέση ως τα γόνατα.

ώστε είναι πολύ εύκολο να ξεχάσουμε ότι τρεις δεκαετίες νωρίτερα τον συναντούσαμε να φοράει κοστούμια ραμμένα επί παραγγελία και γραβάτες. Η αντίθεση αυτή μας υπενθυμίζει ότι δεν ήταν καθόλου φυσικό μια από τις ηγετικές φυσιογνωμίες της Ινδίας να φοράει ένα απλό περίζωμα από χειροποίητο νήμα και ύφασμα. Πράγματι, η υιοθέτηση από πλευράς του τέτοιας ένδυσης, η οποία προκάλεσε αρκετή αμηχανία

μεταξύ προσκείμενων σε αυτόν Ινδών εθνικιστών εκείνη την εποχή, ήταν η αποκορύφωση χρόνων πειραματισμού με τον πολιτικό συμβολισμό των ρούχων.

Αλλά εάν ο Γκάντι αναγνώρισε τη δυνατότητα της ένδυσης ως μέσου επικοινωνίας σε μια χώρα όπου η πλειονότητα του πληθυσμού της ήταν αναλφάβητοι, έπεσε επίσης θύμα των επικοινωνιακών της περιορισμών, όπως αποδεικνύουν τελικά οι παρερμηνείες του περιζώματός του.

Για να κατανοήσουμε το νόημα του περιζώματος του Γκάντι, πρέπει πρώτα να αποδεχτούμε το ενδυματολογικό δίλημμα που έθεσε η αποικιοκρατία στην ινδική ελίτ εκείνης της περιόδου. Στα τέλη του 19ου αιώνα η υιοθέτηση του ευρωπαϊκού τρόπου ένδυσης, στο

σύνολο της ή εν μέρει, είχε γίνει η αποδεκτή νόρμα** για τους μορφωμένους άνδρες της ινδικής αστικής ελίτ. Τέτοιου είδους ενδύματα αποτελούσαν βασικό μέρος του αποικιακού συνόλου, που ήταν γνωστό ως δυτικός πολιτισμός. Σήμαιναν όχι μόνο εγγύτητα στα ευρωπαϊκά πρότυπα προόδου, αλλά ταυτόχρονα και πνευματική και σωματική αποστασιοποίηση από τους ινδικούς τρόπους ένδυσης, που θεωρούνταν πρωτόγονοι και ιδιαίτερα χαρακτηριστικοί των παραδόσεων όσον αφορά την κάστα,*** τη θρησκεία και την περιοχή. Ωστόσο, την υιοθέτηση των ευρωπαϊκών ενδυμάτων

**νόρμα: κανόνας, πρότυπο

***κάστα: κοινωνική τάξη των Ινδών

συνόδευσε ένας αριθμός ανησυχητικών ερωτημάτων. Αποτελούσε ο δυτικός τρόπος ένδυσης πραγματικά ένα δείγμα της χειραφέτησης από την υποτέλεια στην παράδοση ή αντιπροσώπευε μια νέα μορφή υποτέλειας στη Δύση; Ήταν πράγματι ένα αναπόφευκτο βήμα προς την πρόοδο ή η τελική απόδειξη της αυτο-αλλοτρίωσης;

Το 1919 ο Γκάντι καλούσε όλους τους Ινδούς να φορούν ενδύματα φτιαγμένα από αυτό που ο ίδιος αποκαλούσε «αγνό khadi», δηλαδή χειροποίητο ύφασμα από νήμα αποκλειστικά κλωσμένο στο χέρι. Εκμεταλλευόμενος τις ανησυχίες σχετικά με τις πιθανές αποξενωτικές επιδράσεις του ευρωπαϊκού τρόπου ένδυσης, κάλεσε τους ανθρώπους σε όλη τη χώρα να κάψουν τα ξένα υφάσματα και

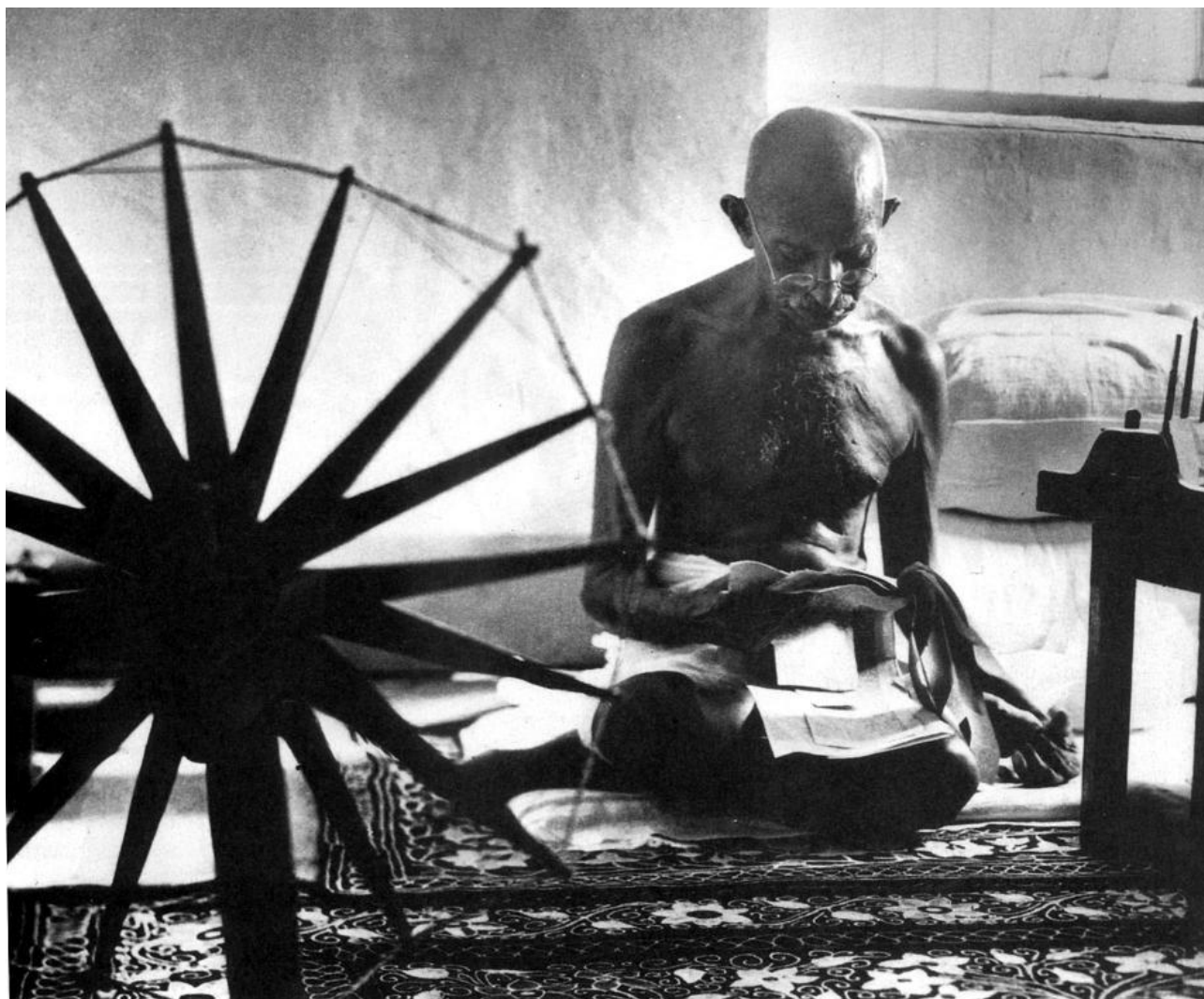
ρούχα τους, που, όπως υποστήριζε, αποτελούσαν «ρύπους», «μείασμα», σύμβολα της υποτέλειας της Ινδίας στη Δύση. Ο λόγος του είχε κύρος, επειδή μιλούσε όχι ως συντηρητικός υπέρμαχος της παράδοσης ο οποίος επετίθετο στην αλλαγή, αλλά ως νεωτεριστής που φορούσε ευρωπαϊκά ρούχα για πάνω από είκοσι χρόνια προτού επιλέξει να τα απορρίψει. Κάλεσε το λαό να «εξαγνιστεί» φορώντας khadi, το οποίο ισχυριζόταν ότι αντιπροσώπευε την καθαρότητα, την εθνική ακεραιότητα,

την οικονομική αυτάρκεια, την πνευματική αναγέννηση και την κοινωνία μεταξύ πλούσιων και φτωχών, αλλά και μεταξύ ανδρών, γυναικών και παιδιών. Ενώ το κλώσιμο θα βοηθούσε, όπως έλεγε, τους Ινδούς να ανακτήσουν την αυτονομία τους, η ένδυση με khadi θα συμβόλιζε όχι μόνο τον αγώνα για ανεξαρτησία αλλά επίσης το καθεστώς τού να είναι κανείς ανεξάρτητος.

Emma Tarlo, Ανθρωπολόγος
(μετάφραση: Ελένη Οικονόμου),
Περιοδικό Αρχαιολογία, τεύχος 85Α,
Δεκ.2002 (διασκευή)

► Πώς φαίνεται στην περίπτωση του Γκάντι η σημασία της ένδυσης ως μέσου επιδίωξης πολιτικών στόχων;

ΑΠΟΠΕΙΡΑ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΕΝΔΥΜΑΣΙΑΣ ΣΤΑ ΤΕΛΗ ΤΟΥ 19ΟΥ ΑΙΩΝΑ

Η διάδοση της δυτικής ενδυμασίας στην Ελλάδα

Τα πρώτα βήματα της διάδοσης της
δυτικής αστικής ενδυμασίας στην
Ελλάδα.

Πριν από την Επανάσταση
οι Έλληνες, που κατοικού-
σαν στο χώρο που
επρόκειτο να αποτελέσει
το ελεύθερο ελληνικό
βασίλειο, είχαν τις δικές
τους ενδυματολογικές
συνήθειες. Ως επί το

πλείστον, οι ενδυματολογικές
συνήθειες των αστών ήταν

επηρεασμένες από τα πρότυπα της Ανατολής ενώ, παράλληλα, οι κατά τόπους περιοχές του ελλαδικού χώρου είχαν διατηρήσει και διαμορφώσει μία τοπική ενδυμασία, η οποία αναγνωρίζεται σήμερα ως λαϊκή ενδυμασία.

Η ύπαρξη διαφορετικού ενδυματολογικού τύπου στη Δύση σαφώς ήταν γνωστή σε όσους Ελλαδίτες είχαν προσωπική εμπειρία του δυτικού πολιτισμού μέσω του εμπορίου ή έρχονταν σε επαφή με τους ομογενείς του εξωτερικού ή τους ξένους περιηγητές. Όμως, πέρα από αυτό, η δυτική ενδυμασία δεν ήταν διαδεδομένη στην Ελλάδα.

Τα πρώτα χρόνια μετά την ίδρυση του κράτους, την ευρωπαϊκή

ενδυμασία έφεραν λίγα άτομα σε σύγκριση με την τοπική. Δεν υπάρχει πιο αντιπροσωπευτικό παράδειγμα των ενδυματολογικών συνηθειών που επικρατούσαν στη χώρα από την εικόνα που δίνουν τα μέλη της Δημογεροντίας στην Εθνοσυνέλευση του 1832 στην Πρόνοια (Ναύπλιο): Γράφει σχετικά ο Λούντβιχ Ρος στο βιβλίο του, μνήσεις και ανακοινώσεις από την Ελλάδα» (1832-1833):

Η εξωτερική εμφάνιση της Εθνοσυνέλευσης είναι αρκετά ποικίλη και γραφική. Τέσσερα κυρίως είδη φορεσιάς μπορεί κανείς να διακρίνει σ' αυτήν: Τη φορεσιά των Νησιωτών, τη φορεσιά των Πελοποννησίων, των Ρουμελιωτών, τη φράγκικη (ευρωπαϊκή) φορεσιά που τη φοράει το ένα όγδοο των

πληρεξουσίων και, τέλος, είναι μερικοί που φοράνε τούρκικα καφτάνια. *

Ένα δεύτερο και πιο σημαντικό βήμα έγινε με την εισαγωγή δυτικών ηθών και εθίμων από τις ομάδες που διαμόρφωσαν την πρώτη «αστική» τάξη στην Αθήνα του Όθωνα: την ακολουθία του βαυαρού βασιλέως καθώς και τους ομογενείς ή τους ξένους που εγκαταστάθηκαν στη χώρα προερχόμενοι από κάποιο αστικό κέντρο του εξωτερικού είτε για να εκπληρώσουν το όραμα της στελέχωσης του νεοσύστατου κράτους είτε για να αναπτύξουν

---

* καφτάνι, το: (τούρκικη λέξη) πολυτελής μανδύας ποδήρης, με μακριά μανίκια, που στηρίζονταν στη μέση με ζώνη.

**επιχειρηματικές δραστηριότητες.
Όλοι αυτοί ενδυνάμωσαν την αίγλη
της ευρωπαϊκής ενδυμασίας.**

**Και αυτή η προσπάθεια γνώρισε
κάποια αντίσταση, καθώς
δεν ήταν λίγοι εκείνοι
που θεωρούσαν το
δυτικό παντελόνι, τα
«στενά των Φράγκων»
όπως αποκαλούνταν,
ανάρμοστο για τους
άνδρες. Η αντίδραση
όμως ήταν περιορισμένη μεταξύ
των ναυτικών, ενώ οι άνδρες του
στρατού ξηράς μοιάζει να έδειξαν
μεγαλύτερη προσαρμοστικότητα.**

**Βέβαια, παρ' όλη τη διάδοση
της, η υιοθέτηση της ευρωπαϊκής
ενδυμασίας δεν ήταν καθολική.
Υπήρχαν εξαιρέσεις που παρατη-
ρούνται καθ' όλο το 19ο αιώνα
μέχρι τον 20ο.**

Η ευρωπαϊκή ενδυμασία διαδόθηκε κυρίως στα αστικά κέντρα, ενώ τις τοπικές ενδυματολογικές συνήθειες διατηρούσαν όσοι κατοικούσαν στην επαρχία. Επίσης, υπήρχαν οι περιπτώσεις των ευπατριδών με συμβολή στην ιστορία του τόπου, οι οποίοι συνειδητά διατηρούσαν την παράδοση. Μεταξύ αυτών χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελούσαν τα «παλικάρια», οι παλιοί αγωνιστές του 1821, που διαμόρφωναν τώρα τα μέλη των ενόπλων σωμάτων και οι οποίοι διατήρησαν την ενδυμασία τους, τη φουστανέλα, μαζί με μία αυστηρή παραδοσιακή ιδεολογία.

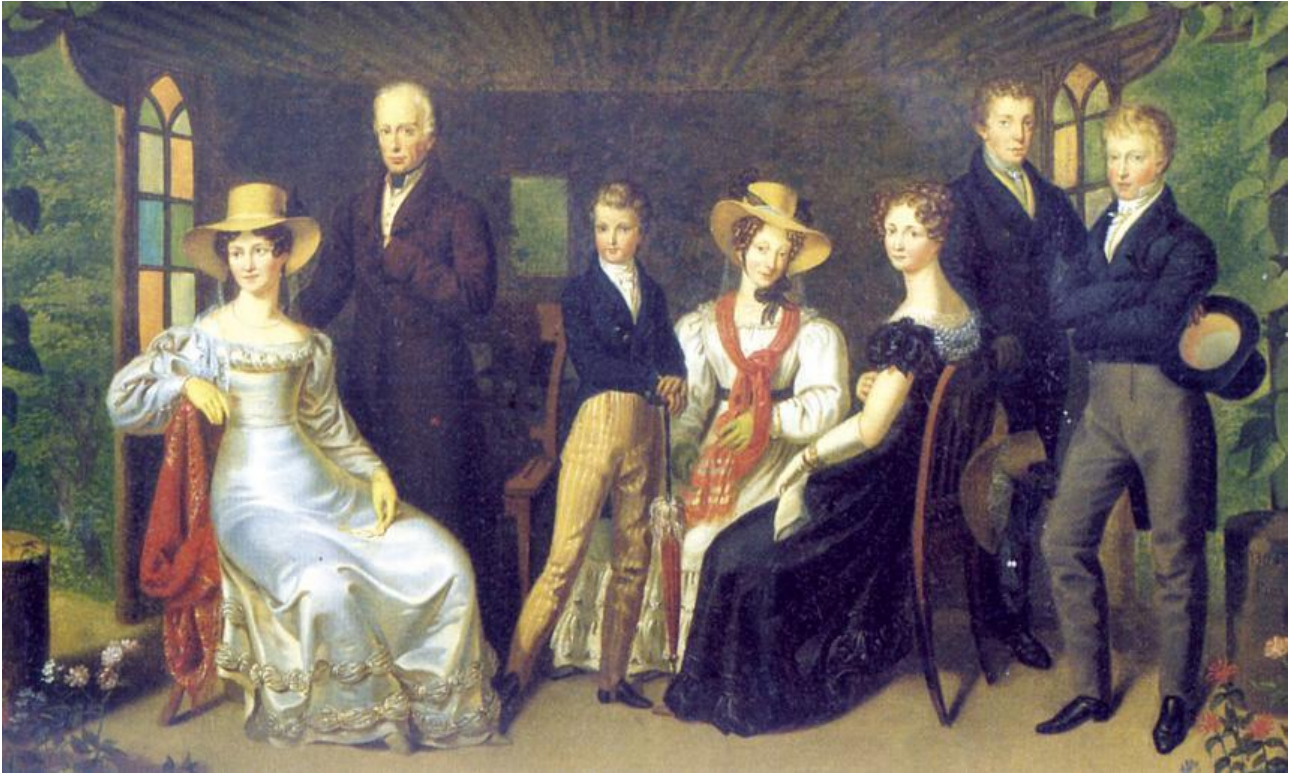
Τέλος, αρκετοί ήταν αυτοί που προσπαθούσαν να βρουν κάποια ισορροπία μεταξύ των δύο ταυτοτήτων τους, της ελληνικής και της ευρωπαϊκής, συνδυάζοντας στην ενδυμασία τους στοιχεία και από τους δυο πολιτισμούς. Δύο χαρακτηριστικά δείγματα θα πρέπει να αναφερθούν: Πρώτον, ένας τύπος του φράκου (στην ελληνική βιβλιογραφία απαντάται και ως ρεντιγκότα), ο οποίος φορέθηκε από άνδρες και γυναίκες ως επανωφόρι σε συνδυασμό με την τοπική ενδυμασία.

Δεύτερον, η ανδρική πουκαμίσια ή καναβίτσα, ένα ανδρικό ένδυμα του οποίου το κάτω μέρος επεκτείνεται και καταλήγει σε φούστα παρόμοια με της φουστανέλας, και το οποίο φορέθηκε σε συνδυασμό με το «φράγκικο» παντελόνι.

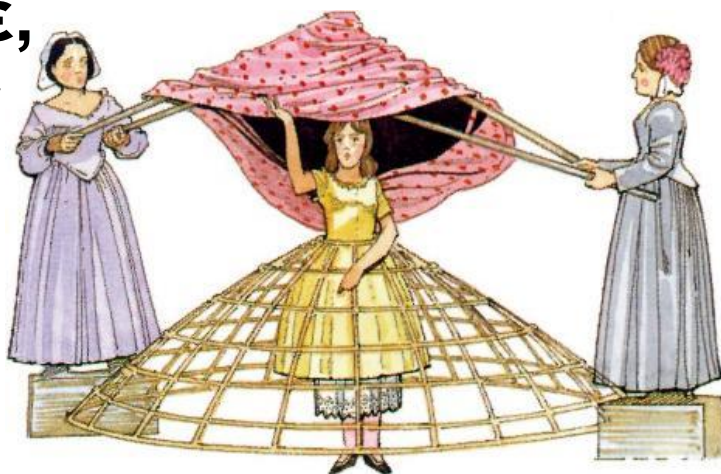
Η προσπάθεια μεταρρύθμισης της γυναικείας ενδυμασίας στην Ευρώπη

Ένα αίτημα που συνέβαλε στη μεταρρύθμιση της γυναικείας ενδυμασίας αφορούσε ζητήματα υγιεινής. Σε διαφορετικές περιόδους στην ιστορία της ανθρωπότητας τόσο οι άνδρες όσο και οι γυναίκες ταύτισαν την καλαισθησία με τη διαστρέβλωση της φιγούρας τους. Στην περίπτωση, όμως, των γυναικών συχνά οι υπερβολές

αυτές είχαν σοβαρές επιπτώσεις στην υγεία τους. Η αντίφαση αυτή ήταν ιδιαίτερα εμφανής κατά το 19ο αιώνα, καθώς, ενώ η κοινωνία έμοιαζε, κατά τα άλλα, να εξελίσσεται με βάση μία νέα ορθολογιστική αντίληψη, η γυναίκα αρχικά αποδέχθηκε τους ρόλους της εύθραυστης και ρομαντικής προσωπικότητας, που οι μόνες της δραστηριότητες αφορούσαν αγαθοεργίες, ποίηση, εργόχειρο και

νοικοκυριό. Με την περίτεχνη αριστοκρατική της ενδυμασία στεκόταν δίπλα στον άνδρα επιχειρηματία ως απόδειξη της οικονομικής του επιτυχίας και της κοινωνικής του θέσης. Το γυναικείο σώμα γνώρισε, στο όνομα της μόδας και της κοινωνικής προβολής, πολλά δεινά:

γυναίκες υποχρεώνονταν να φορούν μέτρα ύφασμα συναγωνιζόμενες σε ποσότητα και αισθητική τα υφαντά που χρησιμοποιούσαν για την εσωτερική διακόσμηση.

Συνεχής ήταν η δημοτικότητα του εφαρμοστού μπούστου και της στενής μέσης, που απαιτούσαν κορσέ, ο οποίος πίεζε τα εσωτερικά

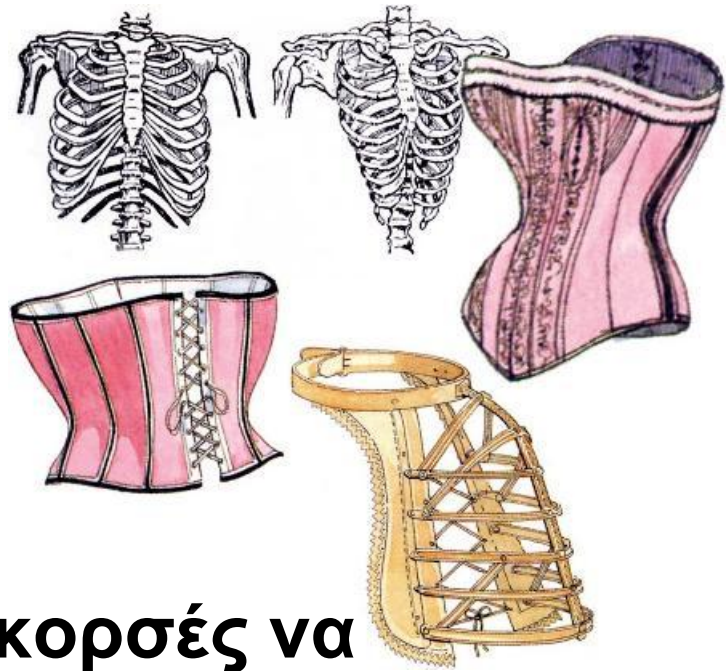
όργανα.

Υπήρχαν δε
μάλιστα και
περιπτώσεις
που οι κάτω
πλευρές

αφαιρούνταν,

ούτως ώστε ο κορσές να
μπορεί να πιέζει «ανεμπόδιστος»,
ή παραμορφώνονταν από τη
συνεχή χρήση του κορσέ με την
πάροδο των χρόνων.

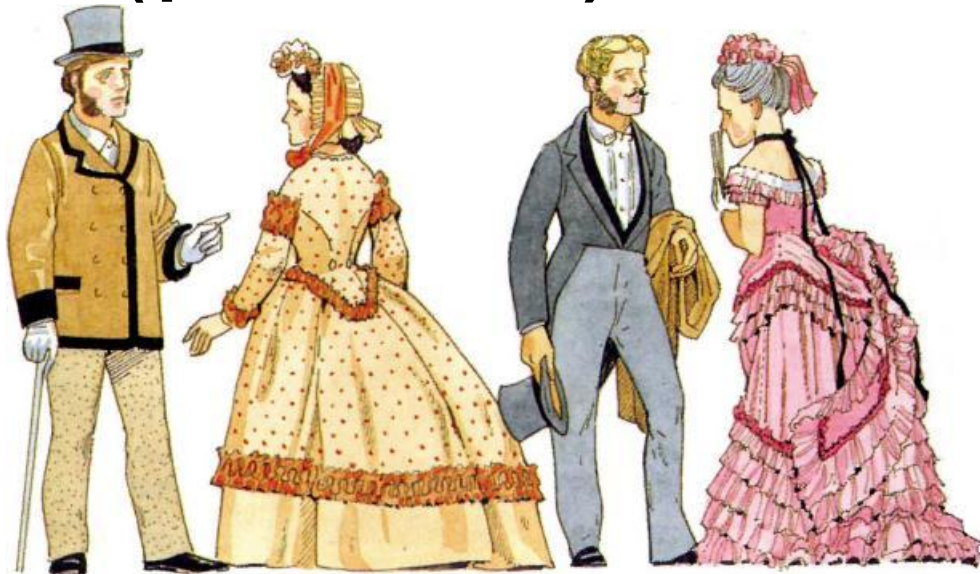
Ομοίως, η φούστα μπορεί να
άλλαζε όψη ανάλογα με τη μόδα,
πάντοτε όμως υπήρχε μία αίσθηση
μανιεριστικής* υπερβολής. Αρχικά,
στα 1840, υποστηριζόταν από το
κρινολίνο, το οποίο είχε μορφή
εσωτερικής φούστας από ύφασμα

μανιερισμός: επιτηδευμένο και
επίπλαστο ύφος/στιλ

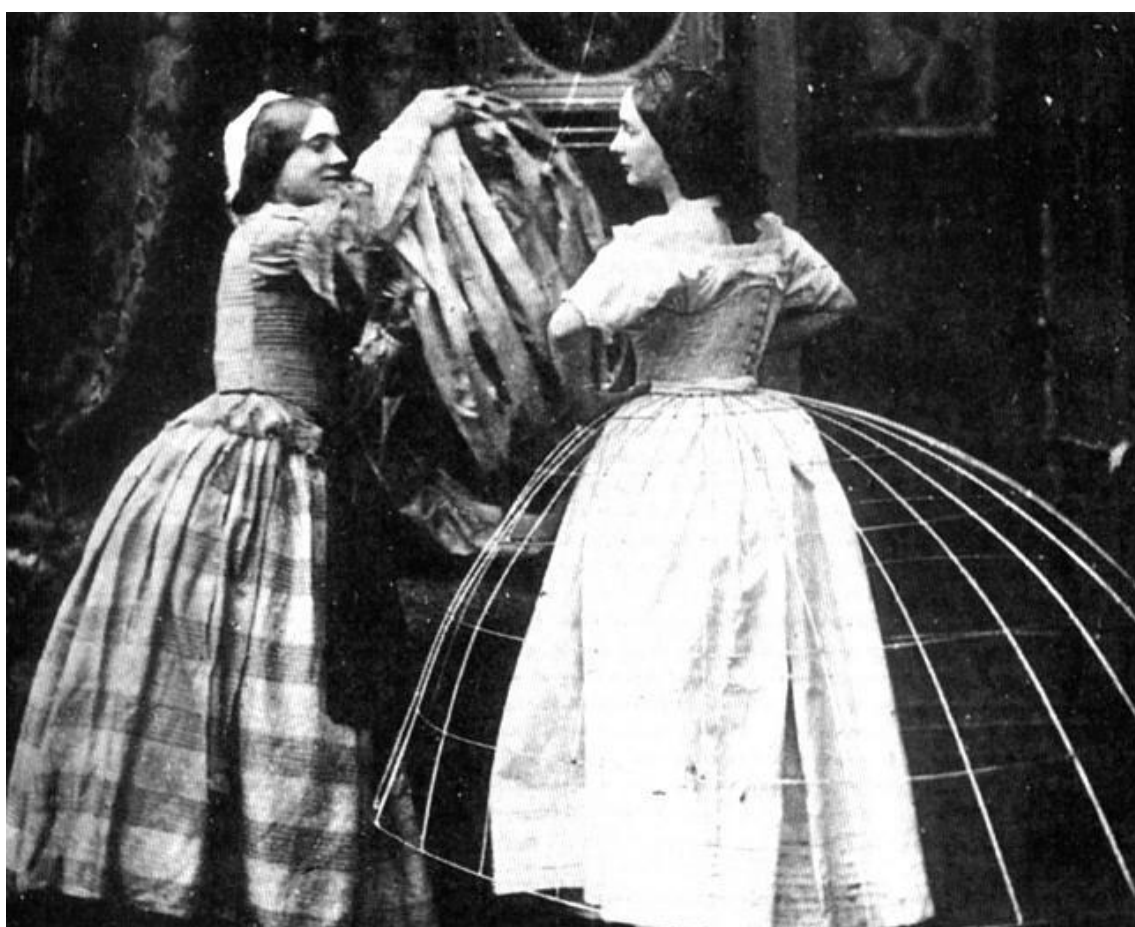
που κατασκευάζονταν με τρίχες αλόγου (γαλλικά crin).

Στα 1860 όταν η διάμετρος της φούστας έφτασε έως και δύο μέτρα, το κρινολίνο αντικαταστάθηκε από υποστήριγμα - πλαίσιο από σίδηρο, καλάμι ή κόκαλα φάλαινας. Στα 1870 όλο το ύφασμα μαζεύτηκε στα οπίσθια και υποστηρίχθηκε από ανάλογο πλαίσιο.

Σε κάθε περίπτωση, πλήθος μικροβίων συγκεντρωνόταν στον εσωτερικό αυτό κώνο, όταν η γυναίκα περπατούσε και η φούστα σερνόταν στο δρόμο.

Επιπλέον, η μεγάλη ποσότητα υφάσματος περιόριζε τις κινήσεις της γυναίκας και, σε συνδυασμό με το σφιχτό κορσέ, την καθιστούσε νωθρή και αδύναμη, με συχνές λιποθυμίες.

Η επίδραση των ευρωπαϊκών μεταρρυθμιστικών ιδεών στην Ελλάδα

Αναμφισβήτητα, η επίδραση που ασκούσε ο ευρωπαϊκός πολιτισμός στην Ελλάδα έπαιξε πολύ η διάδοση των μεταρρυθμιστικών κινήματων στη χώρα.

Παράδειγμα αποτελεί η σποραδική, όμως σημαντική, αναφορά στον ελληνικό τύπο στις γυναίκες του εξωτερικού που αποπειράθηκαν να υιοθετήσουν το ανδρικό παντελόνι. Μπορεί αυτή η ιδέα να είχε κριθεί ως ριζοσπαστική, όμως, μία πρώτη εφαρμογή του παντελονιού, οι σκελέες, δεν σόκαραν πλέον τις Ελληνίδες, στις αρχές του 20ου αιώνα,

καθώς η πρακτικότητα της χρήσης τους είχε περάσει στη χώρα μας μέσα από το πρότυπο της αθλούμενης γυναίκας, της ποδηλάτισσας, που είχε δημιουργηθεί στη Δύση από τα τέλη του 19ου αιώνα.

Υπέρ της υγιεινής μάχονταν άντρες και γυναίκες. Προσωπικότητες της εποχής, όπως ο Περικλής Γιαννόπουλος και ο Ίων Δραγούμης, αντιδρούσαν στην ευρωπαϊκή επίδραση στο ανδρικό ένδυμα με την αιτιολογία ότι το κλίμα της Ελλάδας δεν επέτρεπε ενδυμασία που είχε σχεδιαστεί για το ψυχρό κλίμα των βορειο-ευρωπαϊκών χωρών. Για παράδειγμα, ο Ίων Δραγούμης κατέκρινε την κυριαρχία της

βρετανικής μόδας στην Ελλάδα και αντιδρούσε στα μαύρα υφάσματα, τα σκληρά κολάρα, τα ημίψηλα καπέλα, και τα παπούτσια από σκληρό δέρμα.

Όσον αφορά τη γυναικεία ενδυμασία, ο Αλέξανδρος Φιλαδελφεύς έλεγε: «οι γυναίκες μας,

όταν εξέρχονται εις περίπατον, οπλίζονται από κεφαλής μέχρι ποδών ως αστακοί και ως σιδηρόφρακτοι του Μεσαίωνα ιππότες. Αλλοίμονον και να τας ίδη και άπαξ ακτίς ηλίου!». Ο γιατρός Αλέξανδρος Ι. Γεωργιάδης διαμαρτυρόταν για τις πιέσεις του ενδύματος στον τράχηλο, από τον οποίο «διέρχονται σπουδαιότατα

αιμοφόρα αγγεία εξυπηρετούντα την κυκλοφορία του εγκεφάλου» καθώς και για τον κορσέ, «τον τύραννον των σπλάχνων», στον οποίο αφιερώνει μία σελίδα περιγράφοντας επιβλαβείς επιπτώσεις.

Επιπλέον, τέθηκε και το ζήτημα κατά πόσο η ευρωπαϊκή αισθητική μπορούσε να εκφράσει την Ελλάδα.

Ο Γιαννόπουλος επανειλημμένα εκφράστηκε κατά των σκούρων χρωμάτων των βορειο-ευρωπαίων, τα οποία δεν άρμοζαν στο λαμπερό ήλιο της Αττικής. Σαρκαστικά παρομοιάζει τις «ουρές» στο

**επίσημο φράκο με τις ουρές που
σχηματίζουν τα φτερά στα κοράκια.**

**Ευφροσύνη Ρούπα,
περιοδικό «Θεσσαλονικέων Πόλις»,
σελ. 137-166
(αποσπάσματα
σε διασκευή)**

- ▶ 1. Πώς, κατά τη γνώμη σας, εξηγείται η τελική επικράτηση της δυτικής ευρωπαϊκής ενδυμασίας.
- ▶ 2. Πόσο σημαντική θεωρείτε την πλευρά της υγιεινής στις ενδυματολογικές συνήθειες;

Ομαδική εργασία

Να σχηματίσετε στην τάξη έναν κατάλογο από ενδυμασίες που χαρακτηρίζουν ομάδες ατόμων (κοινωνικές, επαγγελματικές, υπηρεσιακές κ.ά.) π.χ. νοσοκόμων, δημοτικής αστυνομίας.

Στη συνέχεια να χωριστείτε σε ομάδες και να επιλέξετε μια ενδυμασία για να την περιγράψετε με λόγο (ή και με σχέδιο) και να τη σχολιάσετε.

► Διαβάστε το παρακάτω κείμενο, στο οποίο υποστηρίζεται ότι με την τοπική φορεσιά μπορεί κανείς να «διαβάσει» την ιστορία και τις τοπικές συνήθειες μιας περιοχής.

Μπορεί κανείς να «διαβάσει» σε μια φορεσιά την ιστορία και τις τοπικές συνθήκες ενός χώρου, τη διάρθρωση και τις αξίες μιας κοινωνίας, τη θέση και την προσωπικότητα ενός ατόμου[...]. Η φορεσιά δείχνει σαφώς την εθνολογική ομάδα (π.χ. Βλάχα, Σαρακατσάνα, Καραγκούνα κτλ.), λειτουργώντας έτσι σαν ανασταλτικό της επιμειξίας. Στο εσωτερικό της ομάδας αυτής πρέπει να ξεχωρίζει το κάθε χωριό. Το χωριό, σαν κοινωνία με σαφή όρια, είναι υποχρεωμένο να περιφρουρήσει την ταυτότητά του

[...]. Τονίζει τις διαφορές του (από τα άλλα χωριά) δημιουργώντας μια ασπίδα κατά της αφομοίωσης. Γι' αυτό, όταν οι φορεσιές είναι βασικά ίδιες, φροντίζει να δημιουργήσει μερικές χαρακτηριστικές διαφορές...

Έλκης Ράφτης,
Ο κόσμος του ελληνικού χορού,
εκδ. Πολύτυπο, Αθ. 1985, σ. 53, 54

► Να διαβάσετε το παρακάτω κείμενο και να σχολιάσετε την άποψη του Ε. Π. Παπανούτσου ότι η αμφίεση «αποτελειώνει και επισφραγίζει το πρόσωπο μας, το συμπληρώνει και το παρουσιάζει»

Ο άνθρωπος και το φόρεμα

... Το φόρεμα (ανθρώπινη επινόηση και φροντίδα) ως προστασία και

στολισμός αποτελείώνει και επισφραγίζει το «πρόσωπο» μας, το συμπληρώνει και το παρουσιάζει. Το πώς ντύνομε το σώμα μας (από την κεφαλή έως τα πόδια), με τι υλικά και με ποιο τρόπο, δεν είναι καθόλου ασήμαντο ή τυχαίο

γεγονός για την υπόστασή μας, τη «δημόσια» και την «ιδιωτική».

Αποτελεί μέρος του εαυτού μας, την προβολή του προς τα έξω, και εκφράζει την προσωπική μας υφή: το πώς θέλουμε να μας βλέπουν οι άλλοι και τα δικά μας μάτια. Γδύνετε έναν άνθρωπο (στο ιατρείο, στο στρατόπεδο, στη φυλακή) και χάνει αμέσως την αυτοπεποίθηση, τη δύναμη, το γόητρό του. Έχει την εντύπωση ότι του αφαιρέσατε και κρατάτε στα χέρια σας όχι απλώς το περίβλημα, αλλά ένα μεγάλο μέρος από την ουσία του. Ότι τον ακρωτηριάσατε. Φαντάζεστε ότι μπορεί να επιβληθεί, να έχει συνείδηση του εαυτού του «πλήρη», να ασκήσει την εξουσία ή την αποστολή του ένας αξιωματικός χωρίς στολή, ένας παπάς, δίχως ράσο, ένας δικαστής ντυμένος

όπως ο κατηγορούμενος;...

**Ε. Π. Παπανούτσος,
Πρακτική Φιλοσοφία, εκδ. Δωδώνη,
Αθήνα, 1984, σ. 206**

▶ Διαβάστε τώρα ένα άλλο απόσπασμα από το ίδιο βιβλίο του Ε. Π. Παπανούτσου. Συμφωνείτε με την άποψη του συγγραφέα ότι μπορούμε πιθανόν να μαντέψουμε τον εσωτερικό κόσμο ενός ατόμου από την εξωτερική του εμφάνιση; Αν συμφωνείτε, περιγράψτε την αμφίεση που θα χαρακτήριζε κάποιον από τους τύπους που αναφέρονται στο απόσπασμα ή κάποιον άλλο τύπο, π.χ. έναν ακατάστατο, ματαιόδοξο, φιλάρεσκο, σχολαστικό, προσεκτικό.

... Και ένα οξύ βλέμμα μπορεί από την αμφίεση και μόνο να ξεχωρίσει τον φιλάρεσκο από τον αδιάφορο· τον ματαιόδοξο από τον ταπεινό· τον επιτηδευμένο και περίπλοκο από τον αφελή και απλό· κείνον που ζητεί να πάρει από τους άλλους σημασία, απ' αυτόν που γνωρίζει ότι την έχει· τον ασταθή και αβέβαιο από τον ήσυχο και σίγουρο· τον άνθρωπο με θολό και βάνουσο από τον άνθρωπο με λεπτό και καθαρό αισθηματικό κόσμο· τον επιτήδειο, αλλά και επικίνδυνο από τον αδέξιο και αγαθό· τον ονειροπόλο από τον πρακτικό· τον άνθρωπο της άμεσης

και γρήγορης εντύπωσης από εκείνον που ξέρει και προτιμά να περιμένει· αυτόν που δεν εννοεί να παραιτηθεί και επιμένει στις χαρές της ζωής, απ' αυτόν που αποφάσισε ή προσποιείται ότι θέλει να συνθηκολογήσει με τον κάματο, τις απογοητεύσεις ή την ευπρέπεια και ούτω καθεξής...

(ό π. σελ. 208)

► Να διαβάσετε προσεκτικά το ποίημα του Καβάφη που ακολουθεί και να ερμηνεύσετε τους λόγους για τους οποίους ο Αριστομένης υιοθετεί μια συμπεριφορά ξένη προς το χαρακτήρα του. Με ποιο τίμημα πληρώνει «την καλούτσικην εντύπωση» που δημιουργεί η συμπεριφορά αυτή;

Αν πιστεύετε ότι το ποίημα του Καβάφη έχει διαχρονική αξία, δοκιμάστε να περιγράψετε έναν παρόμοιο τύπο. Μπορείτε να διατηρήσετε το ειρωνικό ύφος του ποιητή;

ΗΓΕΜΩΝ ΕΚ ΔΥΤΙΚΗΣ ΛΙΒΥΗΣ

**Άρесе γενικώς στην Αλεξάνδρεια,
τες δέκα μέρες που διέμεινεν αυτού,
ο ηγεμών εκ Δυτικής Λιβύης¹
Αριστομένης², υιός του Μενελάου.
Ως τ' όνομά του, κ' η περιβολή,
κοσμίως, ελληνική.
Δέχονταν ευχαρίστως τες τιμές,
αλλά δεν τες επιζητούσεν
ήταν μετριόφρων.**

---

1 Λιβύη ήταν η ελληνική ονομασία της Αφρικής.

2 Πρόσωπο φανταστικό.

Αγόραζε βιβλία ελληνικά,
ιδίως ιστορικά και φιλοσοφικά.
Προ πάντων δε άνθρωπος
λιγομίλητος.
Θάταν βαθύς στες σκέψεις,
διεδίδετο,
κ' οι τέτοιοι τόχουν φυσικό να μη
μιλούν πολλά.

Μήτε βαθύς στες σκέψεις ήταν, μήτε
τίποτε.

Ένας τυχαίος, αστείος άνθρωπος.
Πήρε όνομα ελληνικό, ντύθηκε σαν
τους Έλληνας,
έμαθ' επάνω κάτω σαν τους
Έλληνας να φέρεται·
κ' έτρεμεν η ψυχή του μη τυχόν
χαλάσει την καλούτσικην εντύπωσι

μιλώντας με βαρβαρισμούς³
δεινούς τα ελληνικά,
κ' οι Αλεξανδρινοί τον πάρουν στο
ψιλό, ως είναι το συνήθειο τους, οι
απαίσιοι.

Γι' αυτό και περιορίζονταν σε λίγες
λέξεις,
προσέχοντας με δέος τες κλίσεις
και την προφορά·
κ' έπληττεν ουκ ολίγον έχοντας
κουβέντες στοιβαγμένες μέσα του.

(1928)

---

3 Βαρβαρισμοί· λάθη γραμματικά
(τα συντακτικά λάθη ονομάζονται
σολοικισμοί).

► Το παρακάτω κείμενο αναφέρεται σε κάποιες ομάδες νέων που επιλέγουν έναν τελείως διαφορετικό τρόπο ντυσίματος από άλλους ανθρώπους.

Τα πιο ασήμαντα και ακατάλληλα αντικείμενα - μια καρφίτσα, ένα μανταλάκι, ένα εξάρτημα τηλεόρασης, - μπορούσαν να μπουν μέσα στη σφαίρα της (μη) μόδας των Πανκς. Καθετί, λογικό ή παράλογο, γινόταν «στολή αντιμετώπισης» (ο κανόνας φαίνεται να ήταν: «Αν το καπέλο δεν ταιριάζει, φόρα το!»). «Φτηνά» ευτελή υλικά σε χυδαία σχέδια (απομίμηση δέρματος λεοπάρδαλης) και «άταχτα» χρώματα, που από καιρό είχαν απορριφθεί από τη βιομηχανία υψηλής μόδας σαν τελείως κακόγουστα, διασώθηκαν

από τους Πανκς και μετατράπηκαν σε ρούχα (στενά σωληνωτά παντελόνια, μίνι φούστες) που από μόνα τους σχολίαζαν συνειδητά τις έννοιες του μοντέρνου και του γούστου. Οι συμβατικές ιδέες ομορφιάς απορρίφθηκαν μαζί με την παραδοσιακή γυναικεία πείρα των καλλυντικών. Αντίθετα με τις συμβουλές κάθε γυναικείου περιοδικού, το μακιγιάζ σ' αγόρια και κορίτσια γινόταν για να φαίνεται. Τα πρόσωπα έγιναν αφηρημένα πορτρέτα: μελέτες της αποξένωσης, έπειτα από προσεχτική παρατήρηση και άψογη εκτέλεση. Τα μαλλιά ήταν ολοφάνερα βαμμένα (αχυρένια, κορακί ή έντονο πορτοκαλί, με πράσινες τούφες) και τα μπλουζάκια με τα παντελόνια διηγούνταν την ιστορία της κατασκευής τους με πολλαπλά

φερμουάρ και εμφανείς εξωτερικές
ραφές.

(Dick Hebdige, Υποκουλτούρα:
το νόημα του στυλ, εκδ. «Γνώση»,
Αθήνα 1981, σ. 145-146, διασκευή)

► Δοκιμάστε να περιγράψετε κι
εσείς ένα νέο ή μια νέα με ιδιαίτερο
ντύσιμο και προσπαθήστε να
ερμηνεύσετε τη συμπεριφορά του.

► **Δοκιμάστε να περιγράψετε τον ήρωα ενός λογοτεχνικού έργου από το σχολικό βιβλίο της νεοελληνικής λογοτεχνίας. Στην αρχή συγκεντρώστε όλα τα στοιχεία που δίνονται από τον συγγραφέα για την εξωτερική εμφάνιση και για το χαρακτήρα του ήρωα. Στη συνέχεια, συζητήστε αν τα στοιχεία αυτά είναι επαρκή για να σχηματίσετε μια ολοκληρωμένη εικόνα του ήρωα. Αν δεν είναι επαρκή, προσθέστε όσα θεωρείτε απαραίτητα.**

► **Διαβάστε το παρακάτω κείμενο για το ρόλο του σκηνοθέτη και του ενδυματολόγου σε μια θεατρική παράσταση. Στη συνέχεια να περιγράψετε και να σχολιάσετε το σκηνικό και κάποια από τα κοστούμια των ηρώων μιας θεατρικής παράστασης που**

παρακολουθήσατε ή είδατε από την τηλεόραση.

... Το έργο του σκηνογράφου και του ενδυματολόγου έχει στόχο να υπογραμμίσει και να κάνει πιο ευανάγνωστο το νόημα ενός θεατρικού έργου μέσα από οπτικά σύμβολα. Τα σύμβολα αυτά μπορεί να μην έχουν καμιά σχέση με τη ρεαλιστική πραγματικότητα ή με την εποχή που περιγράφει το έργο. Ωστόσο, ακόμα κι όταν τα κοστούμια ενός έργου είναι ρεαλιστικά και πιστά στη μόδα της εποχής, ο σκοπός του ενδυματολόγου δεν είναι να ντύσει τον ηθοποιό μ' ένα ρούχο που «του πάει», αλλά να τονίσει τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά (θετικά ή αρνητικά) που αυτός εκπροσωπεί, προκειμένου να γίνει πιο ανάγλυφος ο ρόλος του μέσα

στο έργο, και πιο ευανάγνωστη η ιδέα που θέλει να μεταδώσει το έργο.

Παράλληλα, τόσο ο σκηνογράφος όσο και ο ενδυματολόγος φροντίζουν να υπάρχει συνεχώς πάνω στη σκηνή ένα ολοκληρωμένο αισθητικό σύνολο, υπολογίζοντας το οπτικό βάρος του κάθε στοιχείου, την υφή, το χρώμα, και την ποιότητα των υλικών, την ένταση των χρωμάτων και των τόνων κτλ. Έτσι αιχμαλωτίζεται το μάτι του θεατή στα σημεία που ο σκηνογράφος ή ο ενδυματολόγος θέλει να τονίσει...

**Ι. Μανωλεδάκης,
σκηνογράφος - ενδυματολόγος**

Ομαδική εργασία

● Να εργαστείτε σε ομάδες. Η κάθε ομάδα να επιλέξει ένα θεατρικό έργο που διάβασε· στη συνέχεια, να προσπαθήσει να σχεδιάσει τα κοστούμια ορισμένων προσώπων του έργου και το σκηνικό μιας συγκεκριμένης πράξης και να τα περιγράψει προφορικά στους μαθητές των άλλων ομάδων.

Χρήσιμες πληροφορίες

1. Μελετήστε προσεκτικά το έργο και συγκεντρώστε πληροφορίες
  - α) για τα πρόσωπα (φύλο, ηλικία, εξωτερικά χαρακτηριστικά, ένδυμα, χαρακτήρα κτλ.)
  - β) για την εποχή που διαδραματίζονται τα γεγονότα.

2. Μπορείτε να ντύσετε τα πρόσωπα με ρούχα εποχής, οπότε είναι απαραίτητη κάποια έρευνα (σε εγκυκλοπαίδειες, βιβλία ιστορίας κτλ.) για τις ενδυμασίες της εποχής του έργου.

Διαφορετικά, μπορείτε να αυτοσχεδιάσετε, ντύνοντας τους ήρωες με οποιαδήποτε ρούχα νομίζετε ότι τους ταιριάζουν (σύγχρονο ντύσιμο, φανταστικό, εξωπραγματικό κτλ.), αρκεί αυτά να εναρμονίζονται με το γενικό κλίμα του έργου, όπως το έχετε συλλάβει. Το ίδιο ισχύει και για τα σκηνικά. Κοιτάξτε για παράδειγμα στην επόμενη σελίδα τις φωτογραφίες από σκηνογραφικές και ενδυματολογικές λύσεις που έδωσαν κατά καιρούς διαφορετικοί καλλιτέχνες για το ίδιο έργο.

ΜΗΔΕΙΑ

ΔΗΠΕΘΕ Ρούμελης. 2003

Σκηνοθεσία: Δημήτρης

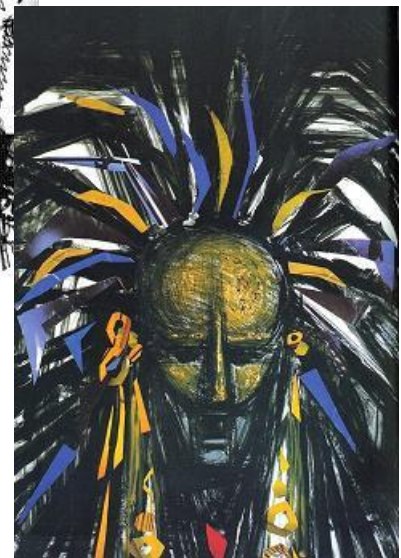
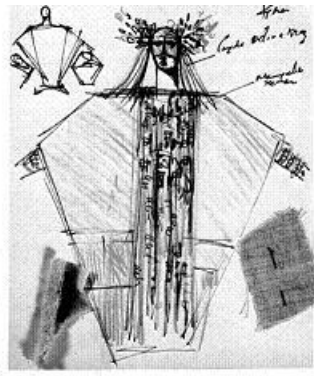
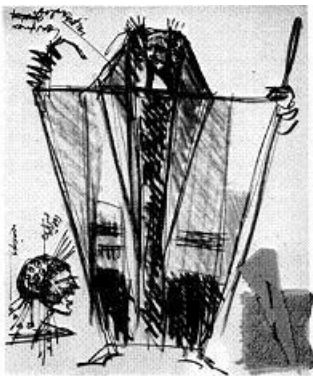
Παπαγεωργίου

Χορογραφία: Μαρία Αλβανού

Μουσική: Βασίλης Δημητρίου

Σκηνικά, κουστούμια: Μέντης

**Μποσταντζόγλου (όπως τα είχε
σχεδιάσει πριν από δέκα χρόνια)**

ΜΗΔΕΙΑ

ΘΕΑΤΡΙΚΟΣ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΚΥΠΡΟΥ. 1984

Χορογραφία: Ε. Πήττα

Μουσική: Μ. Χριστοδουλίδης

Σκηνικά, κουστούμια: Διονύσης

Φωτόπουλος

Μάσκες: Β. Κυριαζής

ΒΑΚΧΕΣ

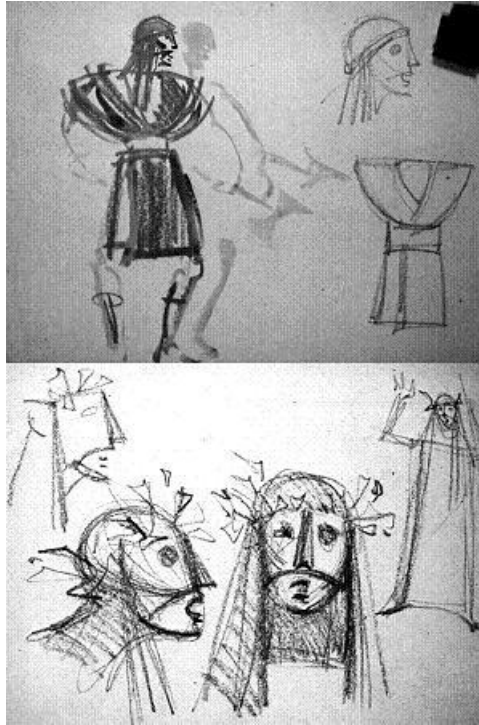
ΘΕΑΤΡΟ ΤΕΧΝΗΣ. 1977

Σκηνοθεσία: Κάρολος Κουν

Μουσική: Χ. Λεοντής

Σκηνικά, κουστούμια:

Διονύσης Φωτόπουλος

ΒΑΚΧΕΣ

ΘΕΑΤΡΟΚΙΝΗΣΗ. 2003

Χορογραφία: Κ. Κοσμίδης

Μουσική: Γ. Μεταλλινός

Σκηνικά: Γ. Κατρανίτσας

Κουστούμια: ΣΤ. Αντωνόπουλος

Δραματοποίηση

▶ Υποθέστε ότι οργανώνετε για την τηλεόραση μια συζήτηση με θέμα: «Το ρούχο ως μέσο επικοινωνίας, αλλά και ταξινόμησης των ανθρώπων σε κοινωνικές ομάδες». Ο κάθε ομιλητής να παρουσιάσει με επιχειρήματα, από τη δική του οπτική γωνία, τις απόψεις του για το θέμα.

Οι ρόλοι που μπορείτε να υποδυθείτε είναι οι ακόλουθοι: ένας / μία κοινωνιολόγος, ένας σχεδιαστής ή μια σχεδιάστρια μόδας, μια οικοκυρά, ένας έμπορος, μια εκπρόσωπος φεμινιστικού κινήματος.

Παράγραφος Ανάπτυξη μιας παραγράφου με αναλογία

■ Μερικές φορές στην περιγραφή, για να γίνουν πιο κατανοητά ορισμένα στοιχεία του περιγραφόμενου αντικειμένου, δίνονται κάποια ανάλογα παραδείγματα από άλλους χώρους που είναι πιο οικείοι στον αναγνώστη / δέκτη. Με αυτό τον τρόπο προβάλλεται μια λανθάνουσα ομοιότητα ανάμεσα σε δύο αντικείμενα, που φαινομενικά είναι εντελώς διαφορετικά.

Στη μέθοδο αυτή, που είναι γνωστή με τον όρο αναλογία, υπάρχουν δύο μέρη / σκέλη· το ένα μέρος αναφέρεται στο περιγραφόμενο αντικείμενο, ενώ το άλλο σε

ένα αντικείμενο που παρουσιάζει αναλογίες / ομοιότητες προς αυτό.

Η αναλογία, όπως ορίστηκε πιο πάνω, είναι ένας από τους τρόπους με τους οποίους αναπτύσσεται μία παράγραφος.

▶ Να διαβάσετε την παρακάτω παράγραφο και να εντοπίσετε τα μέρη / σκέλη της αναλογίας:

Ο οργανισμός καταναλώνει ενέργεια όπως και μία μηχανή. Το αυτοκίνητο λ.χ. ή η θεριζοαλωνιστική μηχανή εξασφαλίζουν την αναγκαία για τη λειτουργία τους (κίνηση κτλ.) ενέργεια καίγοντας βενζίνη. Το ηλεκτρικό ψυγείο ή ο ηλεκτρονικός υπολογιστής, δύο άλλες μηχανές, χρησιμοποιούν ηλεκτρική ενέργεια, ηλεκτρικό ρεύμα. Κι ο οργανισμός βρίσκει την

**αναγκαία για τις λειτουργίες τους
ενέργεια με ανάλογο τρόπο,
καίγοντας ή διασπώντας χημικές
ενώσεις. Ο μηχανισμός αυτός της
παραγωγής ενέργειας λέγεται
καταβολισμός. Είναι φανερό πως ο
καταβολισμός είναι φαινόμενο
κοινό και για τους οργανισμούς και
για ορισμένες μηχανές, αφού και
στις δύο περιπτώσεις για τη
λειτουργία τους καταναλώνεται
ενέργεια που παράγεται από τη
διάσπαση χημικών ενώσεων...**

**Κ. Κριμπά, Ι. Καλοπίση,
Μαθήματα Γενικής Βιολογίας,
Β' Λυκείου, σ. 8**

▶ Να παρατηρήσετε τη δομή και την οργάνωση της πιο πάνω παραγράφου και να εντοπίσετε.

α) Το τμήμα στο οποίο εισάγεται η αναλογία

β) Πώς διαρθρώνεται το κύριο μέρος της παραγράφου στο οποίο αναπτύσσεται η αναλογία.

Προσπαθήστε να αναπτύξετε την αναλογία, διαρθρώνοντας διαφορετικά την παραπάνω παράγραφο και επιφέροντας τις αναγκαίες αλλαγές, όπου χρειάζεται.

■ Στο παρακάτω λογοτεχνικό κείμενο να επισημάνετε και να σχολιάσετε τις αναλογικές συσχετίσεις που χρησιμοποιεί η λογοτέχνιδα. Τι επιτυγχάνεται με την αναφορά των αναλογιών;

...Ζω με τα χέρια μου. Μου είναι γνώριμα. Είναι στιγμές που μπορώ να τα κοιτάζω με απάθεια, όχι σαν όργανα ή προεκτάσεις του σώματός μου, αλλά σαν αλλόκοτα, τυφλά μα πολύξερα ζώα που χώνονται εδώ κι εκεί, κλείνουν, τεντώνονται, μηρυκάζουν. Μοιάζουν να συνεχίζουν αυτό που λέμε ζωή, ενώ απουσιάζω. Τα εμπιστεύομαι. Είναι ζωντανά, άσχετα τι κάνω εγώ.

Όταν ήμουν παιδί έπαιζα μαζί τους σαν να ήταν κούκλες. Κάθε χέρι ήταν ένα σύμπλεγμα από πέντε κούκλες, άρρηκτα ενωμένες. Τις μεταμόρφωνα με το νου μου σε οικογένεια - τι πιο φυσικό. Ο μέσος ήταν η μητέρα και ο δείχτης ο πατέρας. Δυσκολεύτηκα λίγο να αποφασίσω τους ρόλους. Στην αρχή φαινόταν ότι ο μέσος έπρεπε να είναι ο πατέρας, αφού ήταν

μακρύτερος και οι πατεράδες πρέπει να είναι ψηλοί και επιβλητικοί, αν πρέπει να είναι κάτι. Υπάρχει όμως μια κομψότητα και μια χάρη στο μεσαίο δάχτυλο, που τελικά με έπεισε να το χρησιμοποιήσω ως μητέρα.

Ο πατέρας θα 'πρεπε λοιπόν αναγκαστικά να είναι ο δείχτης, κοντύτερος από τη μητέρα, αλλά αναπληρώνοντας το ύψος με το γερό δέσιμο και τη στερεότητα. Ο δείχτης ασφαλώς διέθετε κύρος· είναι το δάχτυλο που χρησιμοποιείς για να διατάξεις, να παρακινείς, να δείχνεις, να εξετάζεις: το πιο δραστήριο δάχτυλο απ' όλα. Το τέταρτο και το πέμπτο δάχτυλο ήταν οι κόρες· μάλλον όμοιες, χλομές απομιμήσεις της μητέρας τους, λεπτές και ονειροπόλες, με τα κάπως μυτερά τους κεφάλια.

Ίσως η μικρότερη αδερφή να μην ήταν τόσο άχρωμη όσο η αδερφή της· είχε πάνω της έναν αέρα σκανδαλιάς και μία τάση κινητικότητας [...]. Ο αντίχειρας ήταν φυσικά ο γιος, ο μόνος γιος (ο αδελφός που δεν είχα ποτέ). Στεκόταν μια ιδέα απόμερα, αλλά δίπλα στον πατέρα. Ανήκαν φανερά στο ίδιο είδος. Αντιλαμβάνομαι τώρα πόσο άκαμπτα, πόσο ανέκκλητα διαχωρισμένα και διάφορα μεταξύ τους ήταν τα δύο φύλα στο μυαλό μου στην ηλικία που βρισκόμουν. Ακόμα ο γιος ήταν μάλλον κοντός και άσχημος, αλλά πολύ σίγουρος για τον εαυτό του, πεισματάρης και ζωηρός. Μπορούσες να το δεις στον τρόπο που στεκόταν, με το κεφάλι ριγμένο πίσω, το στομάχι να προεξέχει και τα πόδια φυτεμένα σταθερά στο έδαφος.

(Ο αντίχειρας μοιάζει να είναι προσκολλημένος στο χέρι με μεγαλύτερη ασφάλεια από τα άλλα δάχτυλα. Είναι επίσης πιο ευλύγιστος). Ο γιος μπορούσε να κάμπτεται και να γέρνει υπερβολικά προς τα πίσω, να πηδάει πάνω κάτω και να κάνει όλων των ειδών τα πράγματα που δεν μπορούν να κάνουν τα κορίτσια...

Καίη Τσιτσέλη, Το Χαμένο Πάτωμα, εκδ. Κέδρος, Αθήνα 1984, σ. 71-72

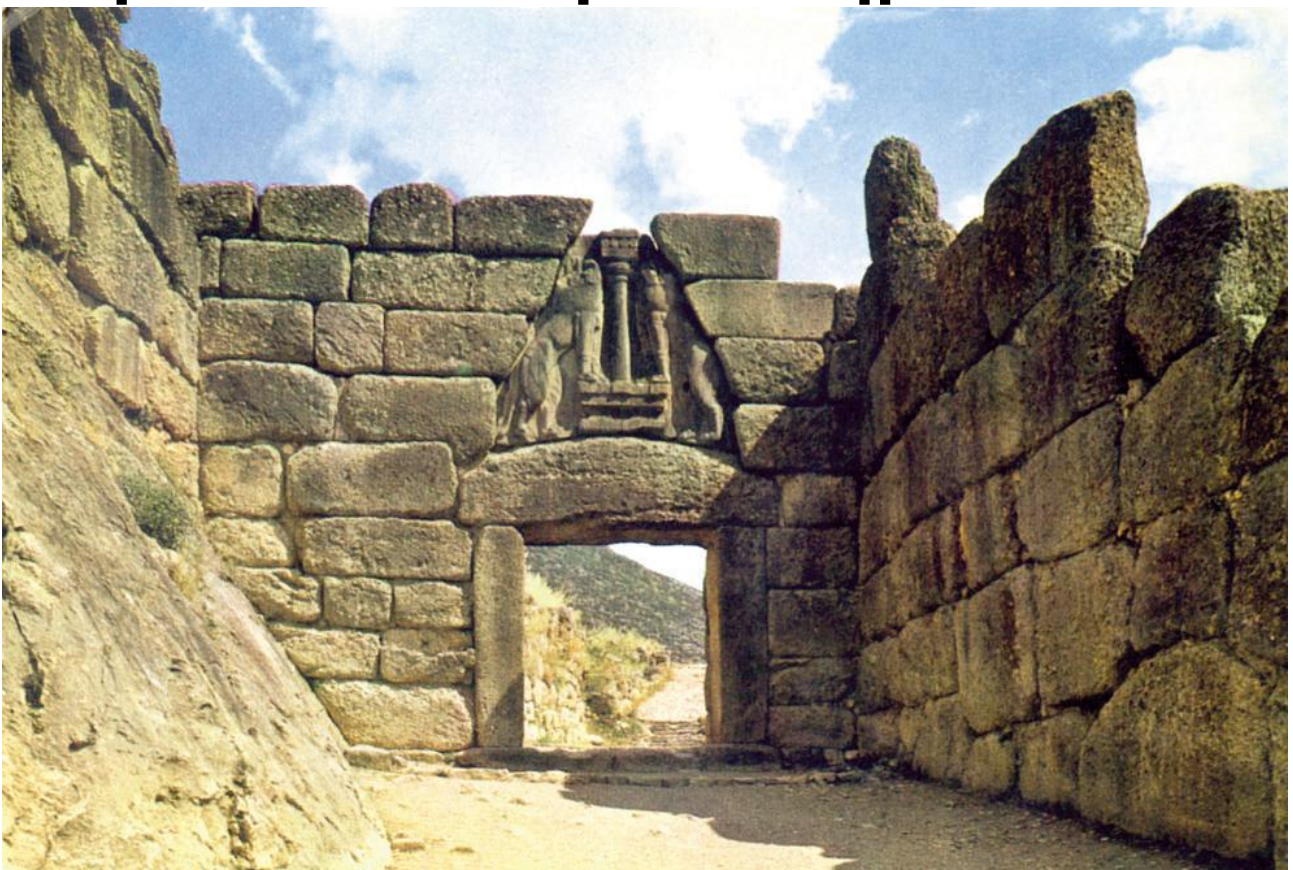

■ Η αναλογία - που αποτελεί μια μορφή αναπτυγμένης παρομοίωσης - άλλοτε είναι φανερή και άλλοτε εύρημα / έμπνευση του συγγραφέα για να διατυπώσει με μεγαλύτερη ενέργεια τη σκέψη του.

Να επισημάνετε στο παρακάτω κείμενο ποια πράγματα συσχετίζονται αναλογικά και με ποια κοινή ιδιότητα.

... Οι στίχοι ενός δημοτικού τραγουδιού μοιάζουν, θα μπορούσε να πει κανείς, με τους λιθόπλινθους ενός αρχαίου ισοδομικού τοίχου, που μπορούν να κάθονται και μόνο με το βάρος τους, χωρίς να υπάρχει συνδετική ύλη μεταξύ τους. Αν αφαιρεθούν μερικοί λιθόπλινοι, ο τοίχος εξακολουθεί να διατηρεί τη συνοχή και την αντοχή του.

Έτσι και οι στίχοι του δημοτικού τραγουδιού είναι αυτοτελείς και κάποιοι από αυτούς μπορούν να λείψουν από το τραγούδι, χωρίς συνέπειες για τη νοηματική ενότητά του. Αυτή η αυτοτέλεια των στίχων των δημοτικών τραγουδιών βοήθησε σημαντικά στη μεταφορά στίχων από ένα δημοτικό τραγούδι σ' ένα άλλο, στην αξιοποίησή τους για τη δημιουργία νέων τραγουδιών ή και στην απόσπασή από δημοτικά

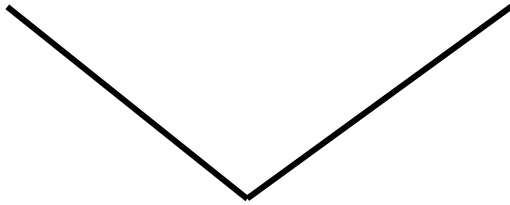

τραγούδια χαρακτηριστικών στίχων που εκφράζουν σε δύο συνήθως στίχους μια πετυχημένη παρομοίωση, ένα χαρακτηρισμό ή μια γνώμη.

Η διδασκαλία του δημοτικού τραγουδιού στη Μέση Εκπαίδευση και στο Πανεπιστήμιο, Φιλολόγος 21, Θεσσαλονίκη, Ιούνιος 1980, σ. 119

► Με βάση την αναλογία που υπάρχει ανάμεσα σε μια πυρκαγιά που εξαπλώνεται και σε μια επιδημική ασθένεια, γράψτε μία παράγραφο γύρω στις δέκα σειρές (100-130 λέξεις). Θεωρήστε περιγραφόμενο αντικείμενο (αυτό που χρειάζεται επεξήγηση) την πορεία της επιδημικής ασθένειας και οργανώστε την περιγραφή σας έτσι, ώστε να εξυπηρετεί αποτελεσματικά το σκοπό σας.

- Μπορείς να χρησιμοποιήσεις κοινές ή παρόμοιες ρηματικές φράσεις και στα δύο σκέλη, π.χ. πυρκαγιά - επιδημική ασθένεια

- στην αρχή δε γίνεται εύκολα αντιληπτή**
- εξαπλώνεται γρήγορα κτλ.**

■ Διαβάστε το παρακάτω κείμενο και συζητήστε το νόημά του. Ποιες αναλογικές σχέσεις υποκρύπτονται;

ΔΙΗΓΗΣΗ

Η παραβολή του αετού

Μια φορά κι έναν καιρό ένας άνθρωπος πήγε στο δάσος κι έψαχνε να βρει κανένα πουλί της προκοπής. Τελικά έπιασε ένα αετόπουλο. Το πήρε στο σπίτι του και το 'βαλε ανάμεσα στις κότες, στις πάπιες, στα γαλόπουλα, και μόλο που ήταν αετόπουλο το τάιζε με το ίδιο φαΐ που τάιζε και τ' άλλα πουλιά.

Περάσανε πέντε χρόνια. Μια μέρα τον επισκέφθηκε ένας φυσιοδίφης. Εκεί που περπατούσαν στον κήπο του είπε:

«Αυτό το πουλί δεν είναι κοτόπουλο. Αετός είναι». «Το ξέρω, απάντησε ο ιδιοκτήτης του αετού, αλλά τον έχω εξασκήσει να συμπεριφέρεται σαν κοτόπουλο. Δεν είναι πια αετός. Έγινε κοτόπουλο, αν και οι φτερούγες του από τη μια άκρη στην άλλη έχουν μήκος τέσσερα μέτρα».

«Όχι, του λέει ο φυσιοδίφης, εξακολουθεί να είναι αετός, έχει την καρδιά ενός αετού και θα τον κάνω να πετάξει στον ουρανό».

«Είναι κοτόπουλο και δε θα πετάξει ποτέ» ξαναλέει ο ιδιοκτήτης του.

Συμφώνησαν τότε να κάνουν ένα πείραμα. Ο φυσιοδίφης πήρε τον αετό, τον σήκωσε ψηλά, του είπε επιταχτικά:

«Αετέ, είσαι αετός, ανήκεις στον ουρανό, δεν ανήκεις σ' αυτή τη γη,

άνοιξε τα φτερά σου, πέταξε».

Ο αετός γύρισε από δω, γύρισε από κει και ύστερα βλέποντας τις κότες που τρώγανε πήδηξε κάτω. Και ο ιδιοκτήτης:

«Δε σου 'λεγα πως είναι κοτόπουλο;

«Όχι, επέμενε ο φυσιοδίφης, είναι αετός. Δώσ' του ακόμη μια ευκαιρία αύριο»...

Την άλλη μέρα σηκώθηκε νωρίς και πήρε τον αετό έξω από την πόλη, μακριά από τα σπίτια, στα ριζά ενός ψηλού βουνού. Ο ήλιος, που μόλις γεννιότανε, έβαφε χρυσαφιά την κορφή του βουνού κι έκανε όλα τα βράχια να λάμπουνε μέσα σ' εκείνο τ' όμορφο πρωινό.

Ο φυσιοδίφης σήκωσε τον αετό και του είπε:

«Αετέ, είσαι αετός, ανήκεις στον ουρανό, δεν ανήκεις σ' αυτή τη γη,

άνοιξε τα φτερά σου, πέταξε».

**Ο αετός κοίταξε γύρω και
τρεμούλιασε, λες κι έμπαινε μέσα
του καινούρια ζωή. Δεν πέταξε
όμως. Ο φυσιοδίφης τον έκανε να
κοιτάξει κατά τον ήλιο. Ξαφνικά
άπλωσε τα φτερά του και με μια
αετίσια κραυγή πέταξε πάρα πολύ
ψηλά και δεν ξαναγύρισε πια.
Έμεινε ένας αετός, μόλο που
θελήσανε να τον υποτάξουνε και να
τον κάνουνε κοτόπουλο.**

**Λαέ μου της Αφρικής, πλαστήκα-
με κατ' εικόνα του Θεού, οι άνθρω-
ποι όμως θέλησαν να μας κάνουν
να πιστεύουμε πως είμαστε
κοτόπουλα, και το πιστεύουμε
ακόμα. Όμως είμαστε αετοί.
Απλώστε τα φτερά σας και πετάξτε!
Μην ευχαριστιέστε με το φαΐ που
δίνουν στα κοτόπουλα.**

**Τζέιμς Άγκρεϊ,
Αφρικανικές ιστορίες**

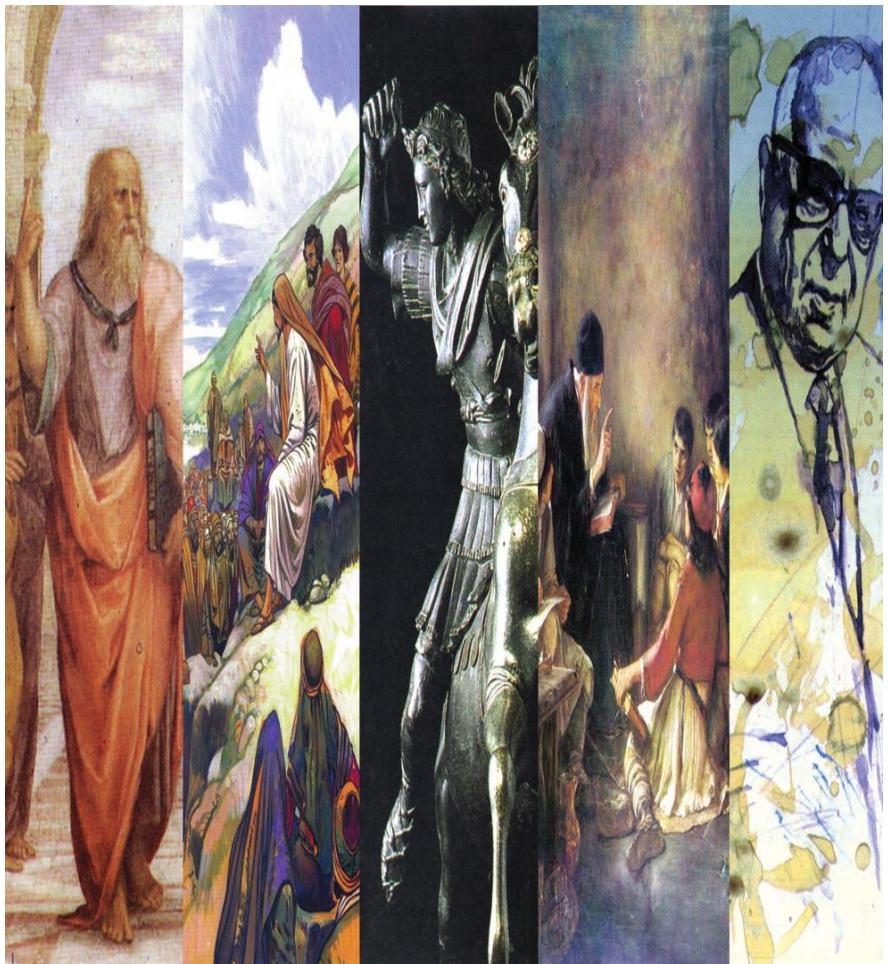
**► Το κείμενο είναι παραβολικό/ άλ-
ληγορικό. Η αλληγορία/παραβολή
είναι μια μεταφορική έκφραση, η
οποία κρύβει νοήματα διαφορετικά
από εκείνα που φανερώνουν οι
λέξεις της. Ποιες ομοιότητες και
διαφορές διακρίνετε ανάμεσα σε
μια παρομοίωση, μια αλληγορία και
μια παραβολή,**

- α) ως προς τον τρόπο που εκφέρονται,
- β) ως προς την έκταση;
- γ) ως προς τον σκοπό που εξυπηρετούν;

(βλέπε και ΝΕ.Σ. ΣΕΛ. 180)

► Προσπαθήστε να γράψετε κι εσείς ένα κείμενο με παραβολικό/αλληγορικό χαρακτήρα (Μπορείτε να βοηθηθείτε εκτός από άλλα κείμενα από την ανάγνωση ορισμένων ομηρικών παρομοιώσεων, από τους Αισώπειους μύθους και από ευαγγελικούς παραβολές).

αΦΗΓΗΣΗ

1. Ορισμός της αφήγησης

■ Αφήγηση είναι μια πράξη επικοινωνίας με την οποία παρουσιάζεται προφορικά ή γραπτά μια σειρά πραγματικών ή πλασματικών (επινοημένων) γεγονότων. Επομένως κάθε αφήγηση, ως πράξη επικοινωνίας, προϋποθέτει τουλάχιστον δύο πρόσωπα: ένα πομπό -τον αφηγητή- και κάποιον στον οποίο απευθύνεται

ο αφηγητής -τον αποδέκτη- της αφήγησης. Ο αφηγητής φροντίζει να δώσει στον αποδέκτη τις απαραίτητες πληροφορίες για τον τόπο, το χρόνο, τα πρόσωπα και τα πιθανά αίτια ενός συμβάντος. Η έκταση της αφήγησης ποικίλλει· μπορεί η αφήγηση να είναι πολύ εκτεταμένη ή να περιορίζεται σε μια μόνο φράση.

Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελεί η ρήση του Καίσαρα "Veni, Vidi, Vici" («ήρθα, είδα, νίκησα»), που θεωρείται η συντομότερη αφήγηση. Δείτε και τις παρακάτω αστυνομικές αναφορές. Στην πρώτη (1) γίνεται μια τηλεγραφική αναφορά ενός περιστατικού (εξαφάνιση προσώπου), ενώ στη δεύτερη (2) το περιστατικό (σύλληψη παραβάτη

του Β.Δ.* 29/71) παρουσιάζεται πιο αναλυτικά.

(1)

18.3.1986

ΕΞΑΦΑΝΙΣΗ ΠΡΟΣΩΠΟΥ

ΧΡΟΝΟΣ ΕΞΑΦΑΝΙΣΗΣ: 15.3.1986

ΩΡΑ: 17.30

**ΤΟΠΟΣ ΕΞΑΦΑΝΙΣΗΣ : ΘΕΣ/ΝΙΚΗ
ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΑΥΤ.**

ΕΞΑΦΑΝΙΣΘΕΙΣΗΣ: Κ.Μ. ΤΟΥ Γ.

ΚΑΙ ΤΗΣ Κ., ΓΕΝ. 1970 ΣΤΗ ...

ΚΑΤΟΙΚΟΣ ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ....ΕΡΓΑΤΡΙΑ

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ:

ΑΝΑΣΤΗΜΑ 1.70 - ΣΩΜΑΤΙΚΗ

ΔΙΑΠΛΑΣΗ ΛΕΠΤΗ - ΧΡ.

ΠΡΟΣΩΠΟΥ ΛΕΥΚΟ - ΜΑΛΛΙΑ

ΜΑΥΡΑ – ΜΑΤΙΑ ΚΑΣΤΑΝΑ –

ΠΡΟΣΩΠΟ ΩΘΕΙΔΕΣ – ΜΥΤΗ

ΚΑΝΟΝΙΚΗ.

---

* Β(ασιλικό) Δ(ιάταγμα).

78 / 202-203

**ΕΝΔΥΜΑΤΑ: ΜΑΥΡΗ ΦΟΥΣΤΑ,
ΦΑΝΕΛΑ ΑΣΠΡΗ, ΜΑΥΡΟ ΠΕΤΣΙΝΟ
ΜΠΟΥΦΑΝ.**

ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΕΣ

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ:

**Α) ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΕΞΑΦΑΝΙΣΗΣ: ΠΗΓΕ
ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΠ' ΟΠΟΥ
ΕΞΑΦΑΝΙΣΤΗΚΕ**

Β) ΑΙΤΙΑ: ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΑ

**Γ) ΠΙΘΑΝΟΙ ΤΟΠΟΙ ΜΕΤΑΒΑΣΗΣ:
ΔΥΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΧΗ ΠΟΛΗΣ
ΘΕΣ/ΝΙΚΗΣ**

Ο ΔΗΛΩΣΑΣ ΤΗΝ ΕΞΑΦΑΝΙΣΗ:
ΠΑΤΕΡΑΣ**

** Ορισμένοι από τους όρους και τις εκφράσεις που συναντούμε στις δύο αστυνομικές αναφορές είναι κατάλοιπα της λόγιας γλωσσικής ποικιλίας η οποία χρησιμοποιούνταν παλαιότερα στη διοίκηση.

**Ο ΔΙΟΙΚΗΤΗΣ
Κ.Γ.
ΥΠΑΣΤΥΝΟΜΟΣ**

**Ο ΔΙΑΒΙΒΑΣΑΣ
Σ.Μ.
ΑΡΧΙΦΥΛΑΚΑΣ**

(2)

Προς...

Αναφέρω ότι:

Στις 26-11-1986 και ώρα 20.00

**συνελήφθη ο Τ. Π. του Ι. και της Μ.,
γεννηθείς το 1960 στη Λάρισα και
κάτοικος Θεσ/νίκης, καταστηματάρ-
χης, άγαμος, Έλληνας, Χ. Ο.,
κατηγορούμενος για παράβαση του
Β. Δ. 29/71, διότι: στο ιδιόκτητο
κατάστημά του ηλεκτρονικών
παιχνιδιών, οδός..... επέτρεψε σε
δυο ανήλικους που δε συμπλήρω-
σαν το 18ο έτος της ηλικίας τους
την είσοδο, παραμονή και
συμμετοχή στα διενεργούμενα**

ηλεκτρονικά παιχνίδια.

Συγκεκριμένα, πρόκειται για τους:

**α) Α. Μ. του Κ. και της Σ., κάτοικον
Θεσ/νίκης, γεννηθέντα στις 5.8.70
και β) Β. Κ. του Γ. και της Ε.,
κάτοικον Θεσ/νίκης, γεννηθέντα
στις 9.5.70.**

Θεσ/νίκη, 28-11-86

Κ. Μ.

Αρχιφύλακας

- Προσπαθήστε να αποδώσετε με αναλυτικό τρόπο την τηλεγραφική αστυνομική αναφορά

2. Αφηγηματικό περιεχόμενο και αφηγηματική πράξη

■ Σε κάθε αφήγηση διακρίνουμε το αφηγηματικό περιεχόμενο (γεγονότα - πράξεις προσώπων που συνιστούν μια ιστορία) και την αφηγηματική πράξη (τον τρόπο με τον οποίο παρουσιάζονται τα γεγονότα από τον αφηγητή). Έτσι μπορούμε να έχουμε δύο αφηγήσεις με κοινό αφηγηματικό περιεχόμενο, στις οποίες όμως τα γεγονότα παρουσιάζονται με διαφορετικό τρόπο, ανάλογα με τον επιδιωκόμενο σκοπό. Με άλλον τρόπο π.χ. έχει συνταχτεί η υπηρεσιακή έκθεση/αναφορά ενός αστυνομικού για ένα φόνο και με άλλον τρόπο είναι γραμμένο το διήγημα που εμπνεύστηκε ένας συγγραφέας με αφορμή το ίδιο

περιστατικό. Φυσικά κάθε αφήγηση χρησιμοποιεί και γλωσσική ποικιλία ανάλογη με τον αφηγητή και το κοινό (δέκτη/δέκτες) στο οποίο απευθύνεται.

- **Να διαβάσετε το ακόλουθο απόσπασμα από ένα αστυνομικό μυθιστόρημα.**

Ύστερα, λαμβάνοντας υπόψη την προηγούμενη αναλυτική αστυνομική αναφορά (2), να συντάξετε, ως αστυνομικός της Εγκληματολογικής Υπηρεσίας/Δίωξης Κοινού Εγκλήματος, μια αναφορά που θα απευθύνεται στον επιθεωρητή Λιζέν.

■ Χρήσιμη πληροφορία.

Στις αφηγήσεις που καλύπτουν καθημερινές ανάγκες, και μάλιστα σ' αυτές που έχουν έναν επίσημο χαρακτήρα, όπως είναι π.χ. η κατάθεση μάρτυρα, η υπηρεσιακή αναφορά κτλ., ο συντάκτης κάνει συνήθως μία σύντομη και όσο γίνεται πιο αντικειμενική παρουσίαση των γεγονότων σε χρονολογική σειρά, αποφεύγοντας να εκφράσει τα προσωπικά του αισθήματα.

**Αγαπητέ επιθεωρητά Λιζέν,
Θα θυμάστε ασφαλώς ότι μου
ζητήσατε, σε περίπτωση που θα
τύχει να συναντήσω τον άνθρωπο
εκείνο που ακολούθησε τον πατέρα
- Γιορμά τη βραδιά της δολοφονίας
του, να επικοινωνήσω μαζί σας.
Από τότε είχα διαρκώς το νου μου
και πρόσεχα τους πάντες και τα
πάντα, χωρίς, δυστυχώς,
αποτέλεσμα.**

**Χτες, όμως, για καλή μου τύχη,
βρέθηκα σε κάποια φιλανθρωπική
γιορτή, σ' ένα χωριό, κάπου
τριάντα χιλιόμετρα έξω από το
Λονδίνο, γιατί είχα πληροφορηθεί
πως η κ. Όλιβερ, η διάσημη
συγγραφέας, θα ήταν εκεί, για να
υπογράψει τα βιβλία της.
Και ξαφνικά, εκεί που δεν το
περίμενα, τι φαντάζεστε πως είδα
ανάμεσα στο πλήθος που**

πηγαινοερχόταν αδιάκοπα;
Μάλιστα! τον άνθρωπό μας, τον
άνθρωπο που σας περιέγραψα την
ημέρα που με επισκεφτήκατε.
Φαίνεται, όμως, πως στο μεταξύ
έπαθε κάποιο ατύχημα, γιατί
περιφερόταν πάνω σε αναπηρικό
καροτσάκι. Φρόντισα ωστόσο να
πληροφορηθώ ορισμένα πράγματα
γι' αυτόν, κι έτσι έμαθα πως τον
λένε Βέναμπλ και μένει σε κάποιον
πύργο της περιοχής, το Πράιους
Κορτ. Επιπλέον, χαίρει εκτιμήσεως
και σεβασμού. Ελπίζω οι
πληροφορίες που σας διαβιβάζω
να σας βοηθήσουν στο έργο σας.

Φιλικότατα
Ζαχαρίας Όσμπορν

Αγκάθα Κρίστι, Φόνοι υπό
εχεμύθειαν, εκδ. Λυχνάρι σ. 88,
μετ. Τάσου Λαζαρίδη

► Το παρακάτω κείμενο* είναι κατάθεση αυτόπτη μάρτυρα σε τροχαίο ατύχημα.

Στις 20 Μαΐου και ώρα 18.15, ενώ βρισκόμουν στο κατάστημά μου στην οδό Αγίου Δημητρίου 41, στη Θεσσαλονίκη, είδα το ΛΑ 9857 ΙΧ αυτοκίνητο οδηγούμενο από τον εναγόμενο Δημήτριο Χατζηστεφάνου στην οδό Αγίου Δημητρίου, με κατεύθυνση προς την έξοδο της πόλης, και κινούμενο στην εσωτερική λωρίδα κυκλοφορίας, να προσκρούει, όταν έφθασε στο ύψος του Καυταντζογλείου σταδίου, λόγω απότομης μετακίνησης του προς τη δεξιά λωρίδα κυκλοφορίας, από απροσεξία και αδεξιότητα του

---

* Διατηρήθηκαν το ύψος και η στίξη του κειμένου.

οδηγού, στο πίσω αριστερό μέρος του ΔΖ 4985 ΙΧ αυτοκινήτου του ενάγοντος που κινούνταν κανονικά, προηγούμενο, στη δεξιά λωρίδα κυκλοφορίας.

Υποθέστε ότι είστε ο αυτόπτης μάρτυρας του ατυχήματος και διηγείστε το περιστατικό στους φίλους σας. Προσπαθήστε να ζωντανέψετε την αφήγησή σας εκφράζοντας τα προσωπικά σας συναισθήματα και προσθέτοντας σχόλια δικά σας και των παρευρισκομένων, καθώς και χαρακτηριστικές λεπτομέρειες για το ατύχημα. Να έχετε υπόψη σας ότι σκοπός σας δεν είναι να δώσετε τις απαραίτητες πληροφορίες για την εκδίκαση της υποθέσεως, αλλά να μεταδώσετε τις εντυπώσεις και τις εμπειρίες σας.

**Συμβουλευτείτε το παρακάτω
λεξιλόγιο, όπως και το λεξιλόγιο
της σ. 126**

■ **ανησυχία, αγωνία, καρδιοχτύπι,
συγκρατημένη αναπνοή, ταραχή,
αναστάτωση, πιάνεται η ψυχή μου,
αναστατώνομαι, γίνομαι άνω κάτω,
με περιλούζει κρύος ιδρώτας, μου
κόβονται τα ήπατα, έκπληξη,
ξάφνιασμα, σοκάρισμα, σάστισμα,
αισθάνομαι έκπληξη, παγώνω,
αναπηδώ, μένω με ανοιχτό το
στόμα, κοκαλώνω, κερώνω.**

■ **απρόσεχτος οδηγός,
αφηρημένος -, επιπόλαιος -,
ατζαμής -, αδέξιος -.**

■ **επιταχύνω, αναπτύσσω
ταχύτητα, φορτσάρω, επιβραδύνω
την κίνηση, μειώνω την ταχύτητα,
φρενάρω, πέφτω επάνω, τρακάρω.**

■ βίαιη σύγκρουση, σφοδρή -,
άγρια -, απότομη μετακίνηση,
ξαφνική -, απρόβλεπτη-.

3. Αφηγηματικά είδη, το ύφος και ο σκοπός τους

■ Είναι γνωστό ότι υπάρχουν διάφορα είδη αφήγησης που αποβλέπουν το καθένα σε ένα διαφορετικό σκοπό. Η λογοτεχνική και η ιστορική αφήγηση εξυπηρετούν η καθεμιά τους γενικότερους στόχους της λογοτεχνίας και της ιστορίας αντίστοιχα, ενώ υπάρχουν ορισμένα είδη αφηγήσεων που καλύπτουν τις καθημερινές ανάγκες της ζωής, όπως είναι π.χ. η δημοσιογραφική είδηση, το ημερολόγιο, το (αυτο)βιογραφικό σημείωμα, η υπηρεσιακή αναφορά, η μαρτυρική κατάθεση κτλ.

► Τα αφηγηματικά είδη μπορούν να ενταχθούν σε δύο βασικές κατηγορίες: στις αφηγήσεις πραγματικών γεγονότων και στις αφηγήσεις πλασματικών γεγονότων. Προσπαθήστε να κατατάξετε στην κατάλληλη κατηγορία τα παρακάτω είδη:

ιστοριογραφία, (αυτο)βιογραφία, μυθιστορηματική βιογραφία, ημερολόγιο, απομνημονεύματα, υπηρεσιακή αναφορά, επιστολή, μυθιστόρημα, ιστορικό μυθιστόρημα.

Στην κατηγοριοποίηση αυτή δε θα συμπεριλάβετε όσα είδη ανήκουν σε μια ενδιάμεση κατηγορία, εφόσον περιέχουν και πραγματικά και πλασματικά στοιχεία.

▶ Να διαβάσετε τα παρακάτω κείμενα και να προσδιορίσετε το είδος τους (π.χ. επιστημονική ανακοίνωση, υπηρεσιακή αναφορά, πρακτικά συνεδρίασης κτλ.), έχοντας ως κριτήριο το περιεχόμενό τους και το σκοπό για τον οποίο γράφτηκαν. Προσπαθήστε ακόμη να χαρακτηρίσετε το ύφος τους (επίσημο, οικείο, λογοτεχνικό, επιστημονικό) και να καθορίσετε τους παράγοντες που συντελούν στη διαμόρφωσή του. Να έχετε υπόψη σας ότι το ύφος ενός κειμένου επιδέχεται περισσότερους από έναν χαρακτηρισμούς, π.χ. επίσημο και επιστημονικό.

(1)

Πραξις ιη΄

Ὁ σύλλογος ἀποβάλλει διά παντός τοῦ γυμνασίου τον μαθητήν τῆς πέμπτης τάξεως Χριστοδούλου Χρῖστον, διότι οὗτος, καθ' ὄν χρόνον τῆ 16ῃ τρέχοντος ὁ καθηγητής κ. Ιωάννης Μπίμπας ἐνουθέτει την τάξιν, ἀνεφώνησε την ὑβριστικήν φράσιν: «καλέ άντες!» ὑβρίζων ἅμα οὕτω τα ἔσχατα και τον σύλλογον ὄλον.

Ἐν Θεσσαλονίκη
τῆ 19 Δεκεμβρίου 1915

Ὁ Γυμνασιάρχης

Οι καθηγηταί

(2)

Θεσ/νίκη, 10-6-1987

**Προς
το... Γραφείο Β/θμιας Εκπ/σης
Θεσ/νίκης
Ενταύθα**

**Θέμα: Πολιτιστικές δραστηριότητες
του σχολείου μας.**

**Σας αναφέρουμε ότι κατά τη
διάρκεια του σχολ. έτους 1986-87 το
σχολείο μας, αντί των ημερησίων
περιπάτων, πραγματοποίησε τις
παρακάτω πολιτιστικές
δραστηριότητες:**

**1) επίσκεψη στη Δημοτική
Πινακοθήκη (6-10-86) και ξενάγηση
στην έκθεση ζωγραφικής με έργα
Ελλήνων ζωγράφων, κυρίως
Θεσσαλονικέων, του 19ου και 20ού
αιώνα.**

2) καλλιτεχνική εκδήλωση στο σχολείο (10-12-1986), που οργανώθηκε από το 15/μελές συμβούλιο. Η εκδήλωση περιλάμβανε: έκθεση ζωγραφικής με έργα μαθητών, έκθεση βιβλίου, συναυλία από μαθητικά συγκροτήματα, ελληνικούς χορούς από ομάδα μαθητών του σχολείου.

3) [...]

Η διευθύντρια

(3)

Σπέτσες, 23-6-1911

Και στην Αθήνα ακόμη δεν είχα την ηρεμία που γύρευα· έμεινα εκεί ως 20 ημέρες, κανόνισα ό,τι έπρεπε να κανονίσω και μ' όλες τις παρακλήσεις των δικών μας ήρθα στο ωραίο νησί όπου θα μείνω ως το τέλος Σεπτεμβρίου. Τις Σπέτσες δεν τις ξέρετε· μοσχοβολούν από θυμάρι και πεύκο και η ανοιχτή θάλασσα, είτε γαληνή είτε αγριεμένη, είναι τόσο ωραία που μορφαίνει και την πέτρα ακόμη. Εδώ τώρα μόνος και απείραχτος από τους γύρω συγκεντρώνω σιγά σιγά τον εαυτό μου και την εργασία που πρέπει να ιδή το φως.

Το σχολείο* έκλεισε και ούτε θα ξανανοίξη πια. Λυπήθηκα μόνο τα παιδιά μου που το περίμεναν όπως τα λουλούδια τον ήλιο· μα η ιδέα δεν έχασε καθόλου,

---

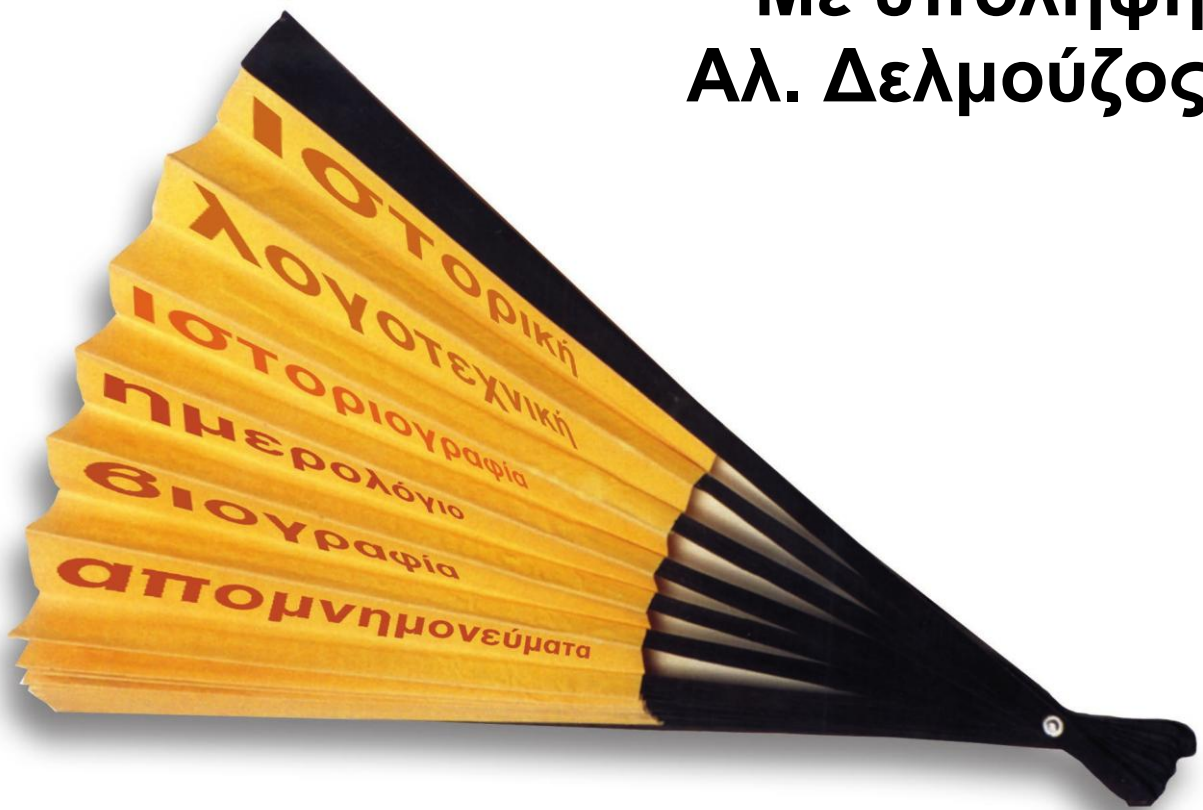
* Το σχολείο στο οποίο αναφέρεται ο Δελμούζος, είναι το Ανώτερο Δημοτικό Παρθεναγωγείο του Βόλου το οποίο έκλεισε το 1911 μέσα σε θύελλα αντιδράσεων που ξεσήκωσε εναντίον του ο επίσκοπος Δημητριάδος. Ως διευθυντής του σχολείου ο Δελμούζος επιχείρησε να εφαρμόσει κάποιες από τις αρχές του Εκπαιδευτικού Δημοτικισμού. Η άγονη όμως συντήρηση της εποχής τον πολέμησε. Το σχολείο έκλεισε, ο Δελμούζος διώχθηκε και κουρασμένος από την περιπέτεια πηγαίνει στις Σπέτσες.

**ίσα ίσα μπορεί να ειπή κανείς πως
στυλώθηκε πιο δυνατή και πιο
χτυπητή στο διωγμό που της έγινε.**

**Στο μεγάλο και κουρασμένο
γράμμα που Σας είχα στείλει από το
Βόλο προσθέσετε ακόμη και ένα
μικρό επεισόδιο: 5-6 δημοδιδάσκα-
λοι προετοιμασμένοι από το
χειμώνα με τα μαθήματα, που
κάναμε μαζί τους κάθε Σάββατο,
φανατίστηκαν τόσο πολύ τελευταία
με τον κατατρεγμό, ώστε έρχονταν
κάθε μέρα σπίτι και συχνά βγαίναμε
μαζί περίπατο. Ο σύλλογος των
δημοδιδασκάλων έστειλε στον
επιθεωρητή των δημ. σχολείων δυο
αντιπροσώπους τους και του
ζήτησε ν' απαγορεύσει στους
δημοδιδασκάλους να έρχονται μαζί
μου και αν δεν υπακούσουν, να
τους τιμωρήσει! Ευτυχώς ο
επιθεωρητής τους μίλησε όπως**

έπρεπε -είναι Κεφαλονίτης- και το επείσοδιο έληξε έτσι...

Με υπόληψη
Αλ. Δελμούζος

(4)

ΘΕΜΑ ΓΙΑ ΔΙΗΓΗΜΑ

Τέσσερα ξυπόλυτα παιδιά ήρθαν να δουν τη μητέρα τους στο Νοσοκομείο.

Είναι γύρω απ' το κρεβάτι της.

Και δε μιλούν.

Τι να πουν; Δεν ξέρουν τι να πουν.

Μιλά εκείνη. Μιλά διαρκώς εκείνη.
Και τα ρωτά και τα ρωτά
χωρίς να περιμένει απάντηση
και τους πασπατεύει τα κεφάλια.
Έπειτα τους δίνει τέσσερις
καραμέλες
που της τις πρόσφερε χτες μια
άλλη άρρωστη
και τις φύλαξε
(Της είχε πει: «Μπορώ να πάρω
τέσσερις;»)
Όταν χτύπησε το κουδούνι τα
παιδιά έφυγαν,
τα δυο μεγάλα έσερναν τα δυο
μικρά κ' έφυγαν.
Ξυπόλυτα καθώς ήταν, σιωπηλά
καθώς ήταν, έφυγαν σα γατάκια.
Μα δεν έφυγαν αμέσως απ' το
Νοσοκομείο,
έμειναν πολλή ώρα ακόμα στην
αυλή.

(5)

25. 8. 43

...Η Αννυ, όταν με είδε άξαφνα, έλαμπε από χαρά (Μια μέρα πριν φύγω για πάνω, που συναντηθήκαμε τυχαία).

Κρύβομαι απ' όλους τους γνωστούς εδώ και τρεις μέρες. Όλοι, καθώς κι η Μητέρα μου κι ο Πατριός μου, πρέπει να νομίζουν πως έφυγα για το Άγιο Όρος, σε κάποια τάχα μυστική αποστολή του Υπουργείου μου. (Έχω κάνει επίτηδες ένα τέτοιο ψεύτικο έγγραφο).

Χτες, όμως, στη μικρή Άννυ, που είναι η μόνη που ξέρει την αλήθεια (παρ' όλη τη μικρή ηλικία της, της έχω απόλυτη εμπιστοσύνη και ξέρω πως δε θα μιλήσει), άφησα ένα γράμμα:

**«Αύριο φεύγω πια ορισμένως.
Δεν μπορείς να φανταστείς την
πίκρα μου όταν ήρθα και είδα
έρημο από σένα το δωμάτιό μας.
Έτσι, φαίνεται, είναι η μοίρα μου -
όταν φεύγω για τον πόλεμο, να
φεύγω από έρημα, άδεια σπίτια.**

**Όταν ανέβηκες επάνω, στης
Μητέρας μου, απόψε, εγώ έκανα
όλους τους γύρους από κάτω, στο
δρόμο, έτσι όπως είχαμε συμφωνή-
σει - κοίταζα συνεχώς επάνω στη
βεράντα για να σε δω· στεκόμανε
επίτηδες, για να με διακρίνεις κι
εσύ, μπροστά στα φώτα των
στραγαλατζήδων του Πάρκου - και
μια φορά που μου φάνηκε, μες στο
μισοσκόταδο πως σε είδα, σου
κούνησα ακόμη μια φορά,
αποχαιρετιστικά, το χέρι.**

Γεια σου, καλό μου παιδί. Καλή και γρήγορη αντάμωση μέσα στην τελειωτική πια ΝΙΚΗ».

(Τρίτη βράδυ. Ώρα δώδεκα και μισή. 24 Αυγούστου 1943).

Γιάννη Μπεράτη, Μια ματιά στο εργαστήρι του Γ. Μπεράτη, Το Πλατύ ποτάμι, εκδ, Ερμής, Αθήνα, 1973, σ. 467-468

(6)

**Συνεδρία της Οφθ/κής Κλινικής του
Γ. Κεντρικού Νοσ/μείου Θεσ/νίκης,
14/3/81, Χ. Χαραλαμπίδης - Σ.
Μαυροπούλου -Κολοκυθά - Δ.
Ναούμ - Α. Αργαλιάς.**

**Ασυνήθιστη περίπτωση
τραύματος του κόγχου.**

A

**Το περιστατικό που αναφέρεται
συνέβη το περασμένο καλοκαίρι. Η
εννιάχρονη μικρούλα Α. Μ. έπαιζε
στην αμμουδιά κάποιου παραθα-
λάσσιου θέρετρου της Χαλκιδικής,
ενώ εκεί κοντά κάποιος ενήλικας
συγγενής της ετοίμαζε σύνεργα
υποβρύχιου ψαρέματος. Είχε
οπλίσει το ψαροντούφεκό του, ενώ
βρισκόταν ακόμη έξω από το νερό,**

και, όταν τυχαία πιέστηκε η σκανδάλη, η τρίαινα, μήκους 10 εκ. περίπου, με το κεντρικό στέλεχος 110 εκ., εκτοξεύτηκε προς το κοριτσάκι που βρισκόταν σε απόσταση 2 μέτρων. Αποτέλεσμα ήταν η τρίαινα να καρφωθεί στο σπλαχνικό κρανίο της μικρής.

B

Οι παρευρισκόμενοι μετέφεραν αμέσως το παιδί στη Θεσσαλονίκη - ας σημειωθεί, χωρίς να ξεβιδώσουν την τρίαινα από το κεντρικό της στέλεχος. Νευροχειρουργός που το εξέτασε, από την όλη του κατάσταση και τις ακτινογραφίες που είχαν ληφθεί, αποφάνθηκε ότι δεν είχε τρωθεί η εγκεφαλική κοιλότητα. Έπειτα από αυτά το κοριτσάκι οδηγήθηκε στο χειρουργείο.

Γ

Η προσπάθεια αφαιρέσεως της τρίαινας είχε κάτι το ιδιαίτερο. Όπως είναι γνωστό, τα άκρα των σκελών είναι αγκιστροειδή, έτσι ώστε τα εμπεπταρμένα τμήματα δεν μπορούσαν να αφαιρεθούν ελκόμενα προς τα πίσω, διότι εμποδίζονταν από τους ιστούς και υπήρχε πιθανότητα προκλήσεως μεγαλύτερων βλαβών. Έπρεπε, λοιπόν, τα σκέλη της τρίαινας να κοπούν, και εδώ φάνηκε η αδυναμία όλων των χειρουργικών εργαλείων του νοσοκομείου να κόψουν τα ισχυρά σκέλη της τρίαινας. Οι τεχνικοί του νοσοκομείου δεν μπόρεσαν με τα εργαλεία τους να βοηθήσουν. Δεν μπορούσε να χρησιμοποιηθεί σιδηροπρίονο, διότι με τους κραδασμούς της

κοπής θα επιδεινωνόταν η κατάσταση της ασθενούς. Εκλήθησαν λοιπόν τεχνικές υπηρεσίες της ΔΕΗ, του ΟΤΕ και τελικά μόνο το τεχνικό τμήμα των δυνάμεων καταδρομών του Γ΄ Σ.Σ. έφερε μια μεγάλη ψαλίδα κοπής ατσάλινων βεργών, με την οποία κατορθώθηκε η κοπή των σκελών της τρίαινας. Αμέσως μετά, τα εμπεπαρμένα σκέλη τραβήχτηκαν από την έμπαρσή* τους στα οστά και αφαιρέθηκαν κατά τη φορά της εισδύσεως. Τότε μόνο έγινε δυνατό να ελεγχθεί η κατάσταση των οφθαλμών.

---

* Έμπαρση: διατρύπηση, πέρασμα (από το ρ. εμπείρω-εμβάλλω, μπήγω, σουβλίζω μτχ. παθ. παρακειμένου: εμπεπαρμένος)

Δ

Ο αριστερός οφθαλμός ήταν διερρηγμένος σχεδόν πλήρως στο ύψος του ισημερινού, ενώ ο δεξιός, παρά τη βίαιη μετατόπισή του από το άλλο σκέλος της τρίαινας, διαπιστώθηκε ότι ήταν υγιής.

Το παιδάκι υποβλήθηκε σε θεραπεία με αντιβίωση και ύστερα από αρκετές ημέρες βγήκε από την κλινική με απολύτως υγιή τον δεξιό οφθαλμό και τον αριστερό οφθαλμό ήρεμο, αλλά κάπως μικρότερο στο μέγεθος.

Το κείμενο δημοσιεύτηκε στα αρχεία της Οφθαλμολογικής Εταιρείας Βορείου Ελλάδος, τ. 1981. Εδώ δημοσιεύεται σε μικρή διασκευή

▶ Παρατηρήστε τώρα όσα κείμενα έχουν επίσημο ή και επιστημονικό ύφος και συζητήστε πώς το ύφος αυτό διαφοροποιείται από το οικείο σε σχέση με το είδος της σύνταξης, το ρηματικό πρόσωπο, το είδος του λεξιλογίου.

► Το παρακάτω κείμενο είναι μια μήνυση των φοιτητών της Φιλοσοφικής Σχολής εναντίον ενός ταξιδιωτικού πράκτορα. Σε τι αποσκοπεί μια τέτοια εκτεταμένη και λεπτομερής αφήγηση των γεγονότων; Νομίζετε ότι είναι βάσιμες και πειστικές οι κατηγορίες των μηνυτών; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας.

Είμαστε τελειόφοιτοι της Φιλοσοφικής Σχολής του Α.Π.Θ.* Τον Απρίλιο του 1985 συνήψαμε σύμβαση με το μηνυόμενο, ο οποίος ανέλαβε να μας μεταφέρει στη Σοβιετική Ένωση, όπου θα πραγματοποιούσα με εκπαιδευτική εκδρομή εγκεκριμένη από τη Σχολή μας.

---

* Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Θεσσαλονίκης

Στις 9-4-85 καταβάλαμε στο μηνυόμενο 400.000 δρχ., στις 18-4 άλλες 300.000 δρχ., στις 25-5 300.000 δρχ., και στις 24-6 1.000.000 δρχ. Ώστε συνολικά καταβάλαμε στο μηνυόμενο 2.000.000 δρχ.

Στις αρχές Ιουλίου πληροφορηθήκαμε τυχαία από κάποια συνάδελφό μας που δε συμμετείχε στην εκδρομή ότι η εκδρομή δεν επρόκειτο να γίνει, διότι ο μηνυόμενος δεν είχε κάνει τις αναγκαίες προεργασίες για τη διοργάνωσή της. Απευθυνθήκαμε στο μηνυόμενο, για να μας δώσει εξηγήσεις. Αυτός στην αρχή προσπάθησε να μας διαβεβαιώσει ότι όλα ήταν εντάξει. Τελικά όμως ομολόγησε ότι δεν μπορούσε να κάνει την εκδρομή στις 20 Ιουλίου. Στη συνέχεια υποσχέθηκε ότι θα έκανε την

εκδρομή μέσω του πρακτορείου [...] με διήμερη καθυστέρηση, υπέγραψε μάλιστα ενώπιόν μας συμφωνητικό με το πρακτορείο αυτό. Φαίνεται όμως ότι ο μηνυόμενος ενήργησε έτσι μόνο για να μας παραπλανήσει, δεδομένου ότι του ζητούσαμε ήδη την επιστροφή των χρημάτων μας. Διότι έξι μέρες αργότερα ο μηνυόμενος ακύρωσε ο ίδιος την εκδρομή, χωρίς να μας ενημερώσει, προφανώς επειδή όφειλε να καταβάλει στο πρακτορείο το ποσό του 1.000.000 για το κλείσιμο της εκδρομής. Έκτοτε ζητήσαμε επίμονα και επανειλημμένα από το μηνυόμενο να μας επιστρέψει το ποσό των 2.000.000 δρχ., εκείνος όμως αρνιόταν δόλια, άλλοτε ισχυριζόμενος ότι «αποτελεί αρχή του

πρακτορείου του να μην επιστρέφει χρήματα, αλλά να διενεργεί εκδρομές» και ότι «κρατάει τα χρήματα, για να μας πάει στη Σκανδιναβία», και άλλοτε αποφεύγοντάς μας.

Η άρνηση του μηνυόμενου να μας αποδώσει τα χρήματα που βρίσκονται στην κατοχή του, ενώ ανήκουν σε μας, γίνεται με πρόθεση να τα ιδιοποιηθεί παράνομα, και επομένως συνιστά υπεξαίρεση και μάλιστα ιδιαιτέρως μεγάλης αξίας (2.000.000). Η δόλια πρόθεσή του προκύπτει από τα απατηλά μέσα που μετήλθε από την αρχή, για να αποφύγει να μας επιστρέψει τα προκαταβληθέντα. Για τους λόγους αυτούς ζητούμε την ποινική του δίωξη και κολασμό, δηλώνουμε παράσταση πολιτικής αγωγής για την ηθική μας βλάβη και

προτείνουμε μάρτυρες προς απόδειξη των ισχυρισμών μας ΤΟΥΣ...

■ Μια αφήγηση μπορεί να έχει ως στόχο: να πληροφορήσει την κοινή γνώμη για κάτι, να μεταδώσει προσωπικές εμπειρίες, να προκαλέσει ορισμένες επιθυμητές αντιδράσεις / ενέργειες.

▶ Διαβάστε την παρακάτω επιστολή διαμαρτυρίας που δημοσιεύτηκε σε εφημερίδα.

- Ποιο είναι το θέμα της επιστολής;**
- Με ποιο τρόπο αναπτύσσεται; Με επιχειρήματα, με παραδείγματα;**
- Εντοπίστε σημεία του κειμένου όπου χρησιμοποιείται η ειρωνεία.**
- Σχολιάστε το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγουν οι συντάκτριες.**

- Είναι αποτελεσματικό το κείμενο; Πετυχαίνει το στόχο του;
- Στην επιστολή διαμαρτυρίας υπάρχει το θέμα για το οποίο διαμαρτύρονται οι συντάκτριες αλλά και οι προτάσεις τους. Είναι υποχρεωτικό να υπάρχουν προτάσεις σε μια επιστολή διαμαρτυρίας; Είναι χρήσιμο;

Τουρίστες β' κατηγορίας

Κύριε Διευθυντά,

Είχαμε κι εμείς, όπως τόσοι άλλοι έλληνες τουρίστες, την ατυχή έμπνευση να θελήσουμε να περάσουμε ένα Σαββατοκύριακο στο κοντινό νησί. Φρούδες ελπίδες... Γιατί, από τη στιγμή που πατήσαμε το πόδι μας στο νησί, βρεθήκαμε

αντιμέτωπες με... το ρατσισμό που επικρατεί απέναντι στους Έλληνες.

Δωμάτιο: Πού τέτοια τύχη!...

Στο ξενοδοχείο η απάντηση ήταν καταφατική (ή, τουλάχιστον, έτσι νομίσαμε), διότι το δωμάτιο που υπήρχε έπρεπε να είναι ελεύθερο το άλλο πρωί στις 10, εφόσον θα ερχόταν το γκρουπ με τους ξένους. Το ίδιο συνέβαινε και σε κάθε «πολιτισμένο» ξενοδοχείο του νησιού που ρωτήσαμε... στα ελληνικά. Όσο για τα ενοικιαζόμενα δωμάτια, καλύτερα ας μη μιλάμε γι' αυτά: τουαλέτες στο διάδρομο, ντους στην αυλή, μπάνιο... στο πλυσταριό, και οι τιμές,... τιμές και «με τη βούλα» του ΕΟΤ!

Πώς μας ήρθε η επιφοίτηση και απευθυνθήκαμε αγγλικά στον μπακάλη του χωριού, ο οποίος μας πρόσφερε δωμάτιο, που βέβαια δεν

είχε ζεστό νερό («το βλέπει ο ήλιος»!!!). Κατόπιν αυτού, μας παρέπεμψε σε ξενοδοχείο Ε΄ κατηγορίας. Εκεί, πάντοτε μιλώντας αγγλικά, βρήκαμε - ω του θαύματος - δωμάτιο, ή καλύτερα κοτέτσι, αλλά βέβαια δεν ξέραμε τι επρόκειτο να επακολουθήσει.

Οι διαστάσεις του δωματίου ήταν 2x2 ακριβώς, και βρίσκονταν εκεί μέσα στριμωγμένα κρεβάτια με σχισμένα στρώματα, κομοδίνο, τραπέζι, ντουλάπα, καρέκλες. Το μπάνιο, με ετοιμόρροπο καζανάκι, «πεντακάθαρο». Έπειτα από αρκετή ώρα, έφθασε μια κοπέλα - η καθαρίστρια, Αγγλίσ! - η οποία, αφού μας πέταξε τα σεντόνια, μας συνέστησε να... στρώσουμε μόνες μας τα κρεβάτια και να περιμένουμε καθαρές πετσέτες το άλλο πρωί, γιατί «έβρεχε», λέει, «και δε

στέγνωσαν». Βέβαια, ύστερα από τρεις ημέρες περιμέναμε ακόμα τις πετσέτες... Άραγε, είχε πραγματικά περάσει το «HOTEL» αυτό από τον έλεγχο του τουρισμού, όπως έγραφε το σχετικό χαρτί πίσω από την πόρτα, με ημερομηνία ελέγχου Φεβρουάριος '87;

Στο εστιατόριο, φυσικά, όταν μιλήσαμε ελληνικά, γίναμε πελάτες β' κατηγορίας και δεν είχαμε δικαίωμα ούτε καν στην ευγενική συμπεριφορά του σερβιτόρου -ας μη μιλήσουμε για την «ταχύτητα» με την οποία σερβιριστήκαμε, σε σχέση με τις παρέες των ξένων. Από τη στιγμή, βεβαίως, που μας είδαν με... ξενόγλωσσο έντυπο στο χέρι, η τύχη μας γύρισε!... Η εξυπηρέτηση που απολαμβάνει κανείς στην περίπτωση αυτή τείνει στη δουλοπρέπεια: όλοι μιλούν τη

γλώσσα του!!!

Ηθικόν δίδαγμα: στην ίδια σου τη χώρα αναγκάζεσαι να προσπορίσεις τον ξένο, αν θέλεις να έχεις δικαίωμα σε στοιχειώδη εξυπηρέτηση. Να ένας ακόμα λόγος για να μαθαίνει κανείς ξένες γλώσσες: να κάνει τουρισμό στον ελλαδικό χώρο!..

**Μετά τιμής,
N. M. φιλόλογος, E.T. φοιτήτρια.**

► Βασιστείτε στην είδηση της επόμενης σελίδας, για να γράψετε μια επιστολή διαμαρτυρίας που θα στείλετε για δημοσίευση σε κάποια εφημερίδα. Αφηγηθείτε το περιστατικό και φροντίστε να είστε αποτελεσματικοί με το κατάλληλο ύφος, με την πειστικότητα των επιχειρημάτων σας κτλ.

Χτες, 11.8.86, στη 1 το μεσημέρι, τραυματίστηκε βαριά ο Π. Χ., 9 ετών, Τσιγγάνος, στη συμβολή των οδών... και... Ο μικρός Π. Χ., μαζί με δύο μικρότερα αδέρφια του, είχε «στέκι» τα φανάρια της διασταύρωσης και καθάριζε τζάμια αυτοκινήτων. Την ώρα του ατυχήματος, ενώ είχε ανάψει πράσινο, επέμεινε να καθαρίσει τα τζάμια ΙΧ αυτοκινήτου και, μέσα σε ένα πανδαιμόνιο από κορναρίσματα, μία μοτοσικλέτα, οδηγούμενη από τον Κ. Π., 22 ετών, τον παρέσυρε και τον τραυμάτισε. Ο Κ. Π. δήλωσε ότι είχε ήδη ξεκινήσει και δεν μπόρεσε να κόψει ταχύτητα, όταν αντιλήφθηκε το μικρό Π. Χ. Ο μικρός Τσιγγάνος μεταφέρθηκε στο Ιπποκράτειο Νοσοκομείο.

από τον ημερήσιο Τύπο

Οδηγία: Μπορείτε να συμβουλευτείτε και να αξιοποιήσετε το παρακάτω λεξιλόγιο στην αφήγησή σας:

■ ευθύνη ηθική, - νομική, - προσωπική, επίγνωση ευθυνών, συναίσθηση -, καταλογισμός -, ανάληψη -, είμαι υπεύθυνος, έχω ευθύνη, φέρω το βάρος της ευθύνης, καθιστώ υπεύθυνο.

■ προστασία, προάσπιση, προφύλαξη, περιφρούρηση, προστατεύω, παραστέκομαι, παρέχω προστασία, «έχω υπό την προστασία μου», θέτω -, επαγρυπνώ, εγκαταλείπω, φροντίδα, περιποίηση, περίθαλψη, μέριμνα, κοινωνική μέριμνα, - πρόνοια.

■ δικαίωμα νόμιμο, αναμφισβήτητο-, αναφαίρετο -, αναγνωρισμένο -, κεκτημένο -, είναι δικαίωμά μου, έχω το δικαίωμα, δικαιούμαι, διεκδικώ.

■ υποχρέωση, καθήκον, δέσμευση, επιβεβλημένη ανάγκη, επιτακτική -, κοινωνική -, αδικία, έλλειψη δικαιοσύνης, μεροληψία, «το δίκαιο του ισχυρότερου».

Λεξιλόγιο

σχετικό με τα κείμενα της ενότητας

► Προσπαθήστε να συσχετίσετε τις παρακάτω ομάδες λέξεων με τα κείμενα που διαβάσατε προηγουμένως.

■ αναφέρω, γνωστοποιώ, πληροφορώ, παρέχω πληροφορίες, ενημερώνω, καθιστώ κάποιον ενήμερο, κατατοπίζω,

κοινοποιώ, φέρω στη δημοσιότητα, διακηρύσσω, αποκαλύπτω, αναφορά, ενημέρωση, διάγγελμα, ανακοίνωση, γνωστοποίηση, υπόμνημα, εγκύκλιος, ειδοποιητήριο.

■ εντοπίζω, ορίζω, καθορίζω, διαγράφω τα όρια, προσδιορίζω, διακρίνω, αντιλαμβάνομαι, ξεχωρίζω, επισημαίνω, παρατηρώ, βλέπω, εξετάζω, περιεργάζομαι, κοιτάζω, ρίχνω ένα βλέμμα, συσχετίζω, συνδυάζω, αλληλεξαρτώ, συγκρίνω, αντιπαραθέτω, αντιπαραβάλλω, προσέχω, προσηλώνομαι, παρακολουθώ, παραφυλάγω, αποσπάται η προσοχή μου, διασπάται -, χαλαρώνεται -, αφαιρούμαι, αποξεχνιέμαι.

■ ατύχημα, δυστύχημα, τραγικό συμβάν, δράμα, τραγωδία,

**θλιβερό συμβάν, συγκλονιστικό -,
συνταρακτικό -, τραγικό -,
αναπότρεπτο -, καταστροφικό-,
κάκωση, σωματική κάκωση,
σωματική βλάβη, προσκρούω,
χτυπώ, συγκρούομαι, τρακάρω,
μετακίνηση, μετατόπιση,
προώθηση, οπισθοδρόμηση,
επιταχυνόμενη κίνηση,
επιβραδυνόμενη -, ταχεία -,
πυρετώδης -, μεταφέρω, διακομίζω,
κουβαλώ, φέρω, μεταφέρομαι,
μεταβιβάζομαι, διακομίζομαι,
παραπέμπω, συνοδεύω, «υπό
συνοδείαν», με συνοδεία, (με
συντροφιά).**

**■ διοργανώνω, καταρτίζω πρό-
γραμμα, καταστρώνω -,
προγραμματίζω, εφαρμόζω,
συγκροτώ, συστηματοποιώ,
εργάζομαι μεθοδικά,
αποσυνθέτω, εξαρθρώνω,**

εργάζομαι ερασιτεχνικά, - απρο-
γραμμάτιστα, -τσαπατσούλικά,
αξιολογώ, εκτιμώ, ζυγίζω, ζυγιάζω,
λογαριάζω, υποτιμώ,
παραγνωρίζω, υπερτιμώ.

■ νουθετώ, συμβουλεύω, δίνω
συμβουλή, παρέχω -, συνιστώ,
κάνω συστάσεις, νουθεσία,
παραίνεση, σύσταση, συμβουλή.

■ (υ)βρίζω, θίγω, προσβάλλω,
πειράζω, προσβάλλω την τιμή, -
την υπόληψη, πληγώνω,
ψάλλω/σύρω τα «εξ αμάξης»,
σέρνω όσα σέρνει η σκούπα.

■ κατηγορώ, μέμφομαι, διατυπώνω
κατηγορία, απαγγέλλω -, ψέγω,
καταγγέλλω, εκτοξεύω κατηγορίες,
καταμαρτυρώ, ενοχοποιώ, τιμωρώ,
καταδικάζω, επιβάλλω ποινή,
σωφρονίζω, παραδειγματίζω, δίνω
ένα μάθημα, βάζω γνώση,

■ παρανομία, αδίκημα, πταίσμα,

αδίκημα «εξ αμελείας», - «εκ προθέσεως», επιλήψιμη πράξη, αξιόποινη -, κλοπή, κλεψιά, κατακλέβω, ληστεύω, γδέρνω, ξαφρίζω, σουφρώνω.

● 1. Με τα ρήματα **κοινοποιώ, ενημερώνω, φέρνω** στη δημοσιότητα να σχηματίσετε φράσεις που να δηλώνουν την ακριβή σημασία των λέξεων.

▶ 2. Έχοντας υπόψη σας τους ακόλουθους ορισμούς των λέξεων **εγκύκλιος, κοινοποίηση, υπόμνημα, διάγγελμα**, να σχηματίσετε φράσεις συνδυάζοντας τις λέξεις αυτές (ΟΣ-αντικείμενα): με τα κατάλληλα ρήματα, με ΟΣ-υποκείμενα και με εμπρόθετους προσδιορισμούς από τον πίνακα στην επόμενη σελίδα.

ΟΣ - Υποκείμενα	ΡΗΜΑΤΑ	ΟΣ - Αντικείμενα	Επιρρηματικά σύνολα
Ο υπουργός	έστειλε	διάγγελμα	προς όλα τα σχολεία
Ο πρωθυ- πουργός	υπέβαλε	κοινοποίηση	προς το Υπουργείο Εργασίας
Η συνδικα- λιστική ορ- γάνωση των εργαζομένων που εκλέχτηκε πρόσφατα	κοινοποίησε	εγκύκλιο	προς τον ελληνικό λαό

Ο δικαστικός υπάλληλος	επέδωσε	υπόμνημα	αγωγής εξώσεως στον ένοικο του διαμερίσματος
---------------------------------------	----------------	-----------------	---

- **εγκύκλιος** (διαταγή, οδηγία, αναγγελία κτλ.) που κοινοποιείται συγχρόνως σε πολλές αρχές ή πρόσωπα.
- **κοινοποίηση**: επίδοση δημοσίου εγγράφου ή δικογράφου.*

---

* **Δικόγραφο**: δικαστικό έγγραφο

- **υπόμνημα:** έγγραφη έκθεση σχετικά με κάποια υπόθεση. Στη νομική ορολογία είναι το έγγραφο από το οποίο διαπιστώνεται ότι κάποια πράξη έγινε στο παρελθόν.
- **διάγγελμα:** προκήρυξη που εκδίδεται από τον ανώτατο άρχοντα ή την κυβέρνηση μιας χώρας, καθώς και από τους αρχηγούς των πολιτικών κομμάτων ή άλλων οργανώσεων, και το οποίο απευθύνεται προς το σύνολο του λαού και του γνωστοποιεί διαταγές, αποφάσεις κτλ. για ζητήματα μεγάλου ενδιαφέροντος.

▶ 3. προώθηση, οπισθοδρόμηση:
να σχηματίσετε φράσεις με τις
λέξεις στην κυριολεκτική (δηλωτική)
και στη μεταφορική (συνυποδηλω-
τική) σημασία τους.

▶ 4. Να επιλέξετε τις κατάλληλες
λέξεις από το παρακάτω λεξιλόγιο
και να συμπληρώσετε τα κενά στο
κείμενο που ακολουθεί:

αδίκημα, εκδίκηση, ποινή,
παραδειγματισμός, ενεργεί,
αποτρέπεται, σωφρονισμός,
επιβάλλεται, επισείεται, δράστη,
συνειρμός, αποτρεπτικό,
αξιόποινες, αναθεωρούν, ποινική.

... Από διάφορες πλευρές (λ.χ. από
την Αγγλία, την Ιταλία) ακούονταν
διαμαρτυρίες για την κακή
κατάσταση των φυλακών και την
απάνθρωπη μεταχείριση των

κρατουμένων. Ο Ιταλός Τσέζαρε Μπεκαρία (CESARE BECCARIA) δημοσίευσε στο Μιλάνο ένα «Δοκίμιο περί Εγκλημάτων και Ποινών» και διατύπωσε τρεις θεμελιακές αρχές για το νόημα της ποινής και της απονομής δικαιοσύνης. Υποστήριξε ότι:

(1) Σκοπός της ποινής δεν είναι η .....αλλά ο..... εκείνου που διέπραξε..... και ο.....των άλλων άρα, σωστό είναι να επιλέγεται όχι η πιο εξοντωτική αλλά εκείνη που θα έχει το διαρκέστερο αποτέλεσμα στη σκέψη και στη βούληση του ..... και των άλλων.

(2) Η δικαιοσύνη πρέπει να ..... άμεσα, σύντομα· γιατί όσο πιο σύντομα έλθει η ποινή τόσο πιο στενός θα είναι ο..... των δύο (αδικήματος - ποινής) στη

σκέψη όλων, ώστε να αποφεύγουν
..... πράξεις.

(3) Το αδίκημα .....
πιο αποτελεσματικά μάλλον όταν
υπάρχει η βεβαιότητα κάποιας
ποινής παρά όταν.....
η αυστηρότητα αβέβαιης τιμωρίας·
η βεβαιότητα μιας μικρής ποινής
ενεργεί..... Πιο πολύ
από μια μεγάλη ποινή που θεωρεί-
ται πιθανή μόνο. Σε πολλές χώρες
άρχισαν να..... την
νομοθεσία προς το ανθρωπινότερο
(βελτίωση όρων ζωής στις
φυλακές, ελαφρότερες ποινές κτλ.)

Θέματα Νεότερης
και Σύγχρονης Ιστορίας,
Γ' Λυκείου, τ. Α', σ. 19

► 5. Σε ένα σύντομο κείμενο, 200-250 λέξεων να διατυπώσετε τις προσωπικές σας απόψεις για το νόημα της ποινής και ειδικά για τις ποινές που επιβάλλονται στο σχολείο, καθώς και στους ανηλίκους από τα αρμόδια δικαστήρια (δικαστήρια ανηλίκων). Διαβάστε και το σχετικό κεφ. ΙΓ΄ από τον Πρωταγόρα που αναφέρεται στο νόημα της ποινής. Φροντίστε να αξιοποιήσετε το προηγούμενο λεξιλόγιο.

● 6. Σχηματίστε φράσεις με τρεις από τις παρακάτω λέξεις. Πώς θα αποδίδετε το νόημα των φράσεων αυτών χρησιμοποιώντας πιο επίσημο ύφος; Δείτε και το παράδειγμα:
- Ο συνεταίρος του με διάφορες κομπίνες τον έγδερνε συστηματικά.

Ο συνεταίρος του απομυζούσε συστηματικά το κεφάλαιο της εταιρείας.

**γδέρνω (μτφ), ξαφρίζω, εργάζομαι
τσαπατσούλικα, ξεχαρβαλώνω,
συμβουλεύω/ορμηνεύω, ζυγιάζω,
αστόχαστος, φροντίδα.**

● 7. Να αντικαταστήσετε τις ακόλουθες ιδιωματικές φράσεις με μια ισοδύναμη λέξη/έκφραση και να τις εντάξετε στο κατάλληλο γλωσσικό πλαίσιο:

- «του έσυρα/του έψαλλα τα εξ αμάξης»**
- μου έσυρε «όσα σέρνει η σκούπα»**
- «του βάζω γνώση»**
- «τα προς το ζην»**
- «θέλω σώνει και καλά»**
- «του δίνω ένα μάθημα»**

● 8. Με τα ουσιαστικά κλοπή, ληστεία, κατάχρηση, οικειοποίηση ή τα αντίστοιχα ρήματα να σχηματίσετε φράσεις που να δηλώνουν την ακριβή σημασία των λέξεων.

4. Ποιος αφηγείται;

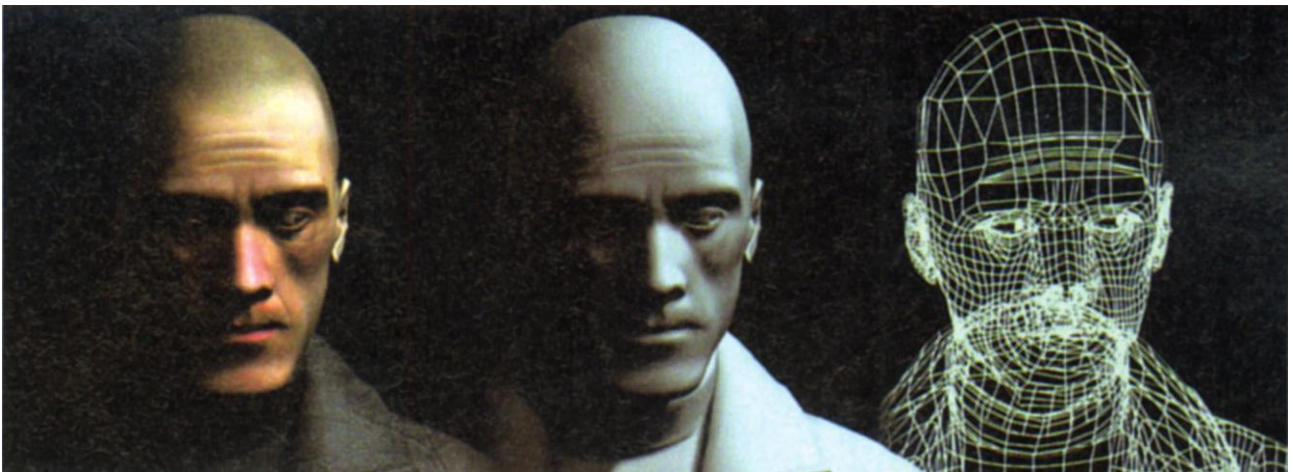
■ Στις αφηγήσεις πραγματικών γεγονότων συνήθως είναι φανερό ποιος αφηγείται. Σε μια μαρτυρική κατάθεση π.χ. ο αφηγητής είναι το ίδιο πρόσωπο που καταθέτει προφορικά ή γραπτά τη μαρτυρία του. Στην περίπτωση της λογοτεχνίας όμως τα πράγματα είναι πιο σύνθετα. Ο αφηγητής και ο συγγραφέας είναι δύο διαφορετικά πρόσωπα που δεν πρέπει να συγχέονται. Ο συγγραφέας είναι

ένα πραγματικό πρόσωπο με αληθινή ζωή· υπάρχει έξω από το κείμενο. Αντίθετα, ο αφηγητής είναι ένα πρόσωπο του κειμένου που υπάρχει μόνο μέσα στο πλαίσιο του πλασματικού λόγου, είναι δηλαδή ένα κατασκεύασμα από λέξεις. Φυσικά, αυτοβιογραφικά στοιχεία του συγγραφέα μπορεί να υπάρχουν στον αφηγητή, όπως εξάλλου και σε όλα τα πρόσωπα του έργου.

Και στις δύο περιπτώσεις πάντως μπορούμε να διακρίνουμε δύο τύπους αφηγητή, ανάλογα με το βαθμό συμμετοχής του στα γεγονότα που αφηγείται:

α) ο αφηγητής συμμετέχει στα γεγονότα είτε ως πρωταγωνιστής είτε ως αυτόπτης μάρτυρας, π.χ. ο αφηγητής σε μια αυτοβιογραφία ή σε απομνημονεύματα, οπότε στο

**κείμενο επικρατεί το πρώτο
ρηματικό πρόσωπο, και
β) ο αφηγητής δε μετέχει καθόλου
στα γεγονότα, π.χ. ο ιστορικός, ο
δημοσιογράφος, ο αφηγητής στο
ιστορικό μυθιστόρημα κτλ., οπότε
επικρατεί συνήθως το τρίτο
ρηματικό πρόσωπο.**

- Διαβάστε το παρακάτω απόσπασμα από λογοτεχνικό κείμενο και προσπαθήστε να αντλήσετε στοιχεία για τον αφηγητή.

... Βγήκα το πρωί να πάω στην τράπεζα και είδα ένα γάτο εκεί στη γωνία. Δεν νομίζω ότι ήταν χτυπημένος, δεν φαινόntonτουσαν αίματα, πάντως ξεψυχούσε. Σκέφτηκα να ζητήσω κάποιον, να του κάνει μια ένεση, όπως γίνεται στην Ευρώπη. Στην Αγγλία όπου πατάνε μια ένεση στα ζώα και τα λυτρώνουν. Ήταν φοβερό, αυτή η ατέλειωτη διαδικασία. Μετά πήγα στην τράπεζα και ξαναγύρισα, γιατί φυσικό είχα όλη την ώρα το γάτο στο νου μου. Είχα πάρα πολύ ενοχληθεί. Ήταν περίεργο, ξεψυχούσε και είχε ανοίξει το στόμα και

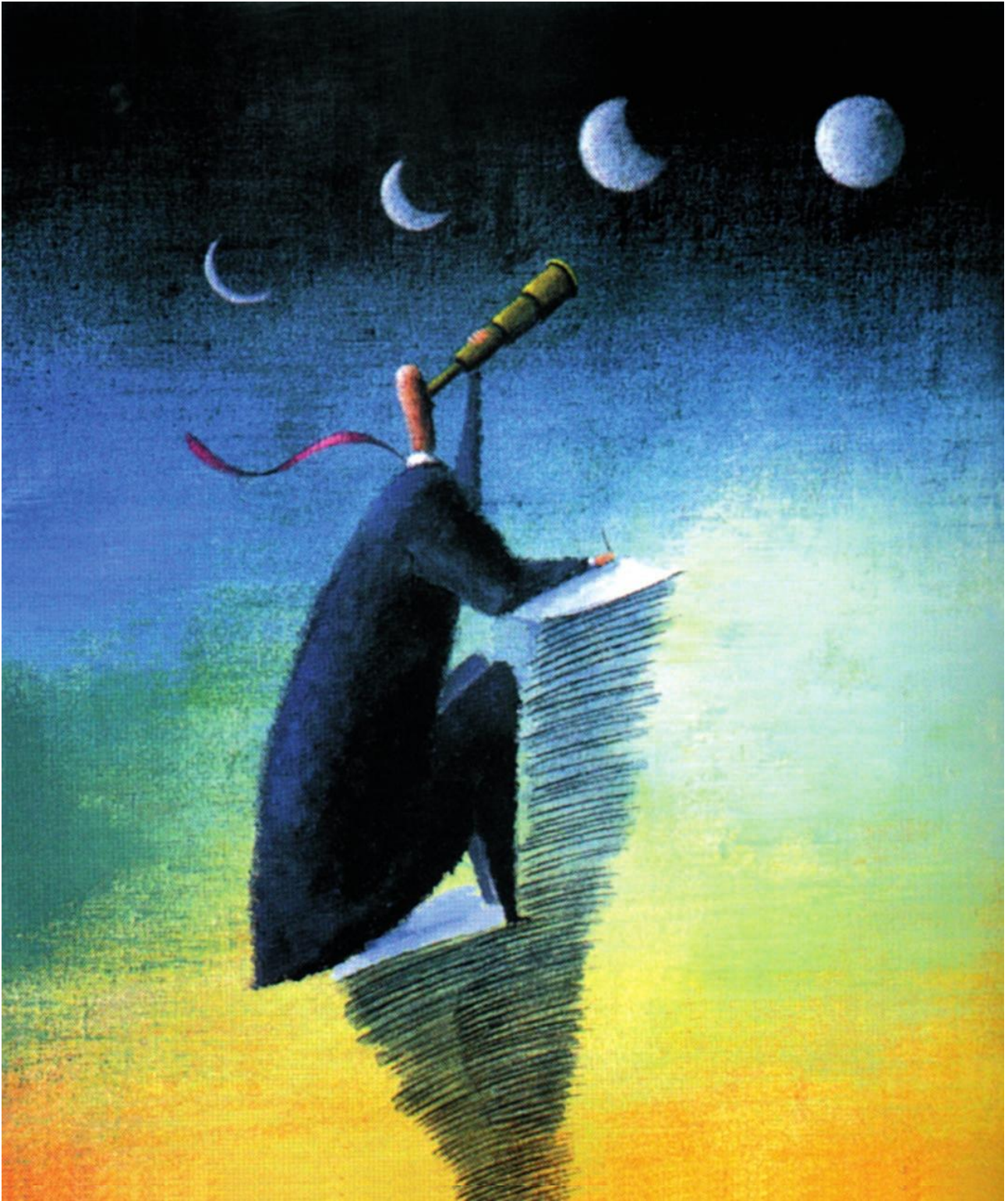
έβαζε τα πόδια μπροστά στα μάτια του. Είχαν μαζευτεί μερικά παιδιά γύρω και φώναζαν, ανοιχτά τα μάτια του ανοιχτά τα μάτια του. Τους λέω αφήστε τον ήσυχο, μην τον ενοχλείτε αυτόν το γάτο. Γιατί βέβαια δεν μπορούσαν να καταλάβουν ότι δεν το έκανε από κέφι. Ευτυχώς μετά πέθανε. Έφυγα και συνέχεια ως το μεσημέρι με ενοχλούσε αυτή η εικόνα. Ήθελα να τον πάρω στην αγκαλιά εκείνη την ώρα, σα να τον νανουρίζω, αλλά δε γινότανε. Δεν είχα το κουράγιο. Ήμουν σε τέτοια ψυχική κατάσταση που δεν θα μπορούσα ούτε να τον σηκώσω, θα σωριαζόμουν στη μέση του δρόμου και θα γινόμουν ρεζίλι, θα άρχιζα να κλαίω πάνω στο γάτο, που όλος ο δρόμος θα σταματούσε και θα έλεγε ότι είμαι τρελή.

**Οπότε, όπως είναι εκεί η γειτονιά,
πώς να τους εξηγούσα ότι είμαι
λίγο τρελή. Αυτά δεν είναι
ευαισθησίες, είναι νευρώσεις.
Σ' αυτό τον ωκεανό που ζούμε, από
ενθύμια, από φωτογραφίες και τα
λοιπά, όλα αυτά άμα κουνηθούν
είναι άσχημα. Ίσως είναι ζήτημα
ηλικίας....**

**Θανάση Βαλτινού,
Μπλε βαθύ σχεδόν μαύρο,
εκδ. Στιγμή, Αθήνα 1985, σελ. 19-21**

5. Η οπτική γωνία στην αφήγηση

■ Σε μια αφήγηση δεν μπορούμε να συμπεριλάβουμε όλα τα γεγονότα που συνέβησαν. Αναγκαστικά γίνεται μία επιλογή γεγονότων, όπως στην περιγραφή γίνεται επιλογή λεπτομερειών. Η επιλογή αυτή εξαρτάται από την οπτική γωνία του προσώπου που κάνει την αφήγηση, δηλαδή είναι ανάλογη με τη γνώση του για τα γεγονότα (άμεση ή έμμεση), τη συναισθηματική του φόρτιση, τον τρόπο που σκέφτεται, το αποτέλεσμα που επιδιώκει κτλ.

Πίνακας του Paul Zwolak

► Διαβάστε τα κείμενα στην επόμενη σελίδα και δείτε πώς παρουσιάζεται το ίδιο περιστατικό από διαφορετική οπτική γωνία (της καθηγήτριας και των μαθητών).

- Πώς γίνεται η ιεράρχηση των πληροφοριών στο κάθε κείμενο; Ειδικότερα, ποια πληροφορία, σημαντική για την όλη εξέλιξη της υποθέσεως, παραλείπεται στην αναφορά του περιστατικού από την καθηγήτρια, ενώ προβάλλεται στην αναφορά των μαθητών;
- Ποια σχόλια εντοπίζετε στην κάθε αφήγηση και ποιο σκοπό εξυπηρετούν;
- Ποιος είναι ο τόνος (νηφάλιος, επιθετικός) της αφήγησης κάθε φορά;

**Αναφορά της καθηγήτριας
του - Γυμνασίου Θεσ/νίκης**

.....

.....

κλάδου Α2

**σχετική με επεισόδιο που συνέβη
στο Β2 τμήμα**

Θεσ/νίκη, 2/4/1980

**Προς
τον κ. Γυμνασιάρχη
του - Γυμνασίου Θεσ/νίκης
Ενταύθα**

**Την τελευταία (6η) ώρα του χτε-
σινού προγράμματος είχα μάθημα
στο Β2 τμήμα, η αίθουσα του
οποίου βρίσκεται στο 2ο όροφο.**

**Όταν χτύπησε το κουδούνι,
ανέβηκα στο 2ο όροφο και
κατευθύνθηκα προς την τάξη.**

Τα υπόλοιπα τμήματα του 2ου ορόφου είχαν σχολάσει και ήταν αναμμένα τα φώτα μόνο του διαδρόμου και της αίθουσας όπου είχα μάθημα. Επικρατούσε απόλυτη ησυχία, γεγονός που με παραξένευε όσο πλησίαζα προς την αίθουσα Β2, γιατί πρόκειται για άτακτο τμήμα. Μπήκα στην αίθουσα. Ήταν άδεια. Σκέφτηκα ότι θα έκαναν ομαδική αποχή. Έσβησα το φως και συγχυσμένη κατέβηκα στον 1ο όροφο και κατευθυνόμενοι προς το γραφείο σας, για να σας αναφέρω το περιστατικό. Λίγο πριν φτάσω στο γραφείο σας, συνάντησα τον επιστάτη και του διηγήθηκα τι έγινε. Αποφασίσαμε να ανεβούμε πάλι στο 2ο όροφο να ρίξουμε μια ματιά. Είδα μ' έκπληξη από μακριά το φως της αίθουσας του Β2 τμήματος αναμμένο, ενώ

εγώ το είχα σβήσει. Η ησυχία ήταν πάλι απόλυτη. Μπήκαμε με τον επιστάτη στην αίθουσα και όλοι οι μαθητές ήταν εκεί καθισμένοι φρόνιμα φρόνιμα στα θρανία τους. Τους ρώτησα πού ήταν πριν και τι είναι αυτά που κάνουν. Τότε σηκώνεται ο Γ. Π. και με προσποιητή απορία μου είπε: «Εμείς εδώ ήμασταν. Σας είδαμε μάλιστα που μπήκατε πριν, μας κοιτάξατε, σβήσατε το φως και φύγατε».

Επειδή θεωρώ τη συμπεριφορά τους απαράδεκτη και προσβλητική κι επειδή ο Γ. Π. συμπεριφέρθηκε κι άλλες φορές με παρόμοιο τρόπο, ζητώ από σας να συγκαλέσετε σε συνεδρίαση το Σύλλογο των Καθηγητών, για να επιληφθεί του θέματος.

**Η καθηγήτρια
(υπογραφή)**

**Κε Γυμνασιάρχη,
Σχετικά με το χτεσινό επεισόδιο
πρέπει να πούμε ότι δεν είχαμε
σκοπό ούτε να προσβάλουμε την
καθηγήτρια ούτε να χάσουμε το
μάθημα. Επειδή ήταν Πρωταπριλιά
και συνηθίζεται στα σχολεία να
κάνουν οι μαθητές κάποια αστεία,
σκεφτήκαμε να φύγουμε από την
αίθουσα μόνο για λίγο. Πήγαμε στη
διπλανή αίθουσα και κάναμε
ησυχία. Η καθηγήτρια μπήκε στην
αίθουσά μας, δε μας βρήκε και
έφυγε. Τότε γυρίσαμε γρήγορα
γρήγορα, ανάψαμε το φως και
καθίσαμε στα θρανία μας. Αποφασί-
σαμε να πάει ο Γ. Π. να φωνάξει την
καθηγήτρια και να της πει ότι
κάναμε ένα πρωταπριλιάτικο
αστείο. Πριν να προλάβουμε όμως,
εμφανίστηκε η καθηγήτριά μας και
μας ρώτησε πού είχαμε πάει.**

Τότε ο Γ. Π. που έχει χιούμορ της απάντησε αυτό που σας ανέφερε η καθηγήτρια. Εκείνη όμως θύμωσε. Εμείς προσπαθήσαμε να της εξηγήσουμε ότι ήταν απλώς ένα πρωταπριλιάτικο αστείο και της ζητήσαμε συγγνώμη που άθελά μας τη στενοχωρήσαμε. Η καθηγήτρια όμως δε δέχτηκε τις δικαιολογίες και τη μεταμέλειά μας. Λυπούμαστε πολύ που το αστείο μας έγινε αιτία να στεναχωρηθεί, αλλά σας επαναλαμβάνουμε ότι δεν είχαμε την πρόθεση να την προσβάλουμε.

Ο πρόεδρος του Β2

Δραματοποίηση

► Εργαστείτε σε ομάδες των τεσσάρων ατόμων και προσπαθήστε να επινοήσετε σε 10´ μια φανταστική ιστορία κλοπής, στην οποία ο δράστης τελικά συλλαμβάνεται και δικάζεται. Σκηνοθετήστε την υπόθεση καθορίζοντας τα αίτια/κίνητρα που οδήγησαν το δράστη στην κλοπή, τις συνθήκες της σύλληψής του, τη στάση του θύματος και του αυτόπτη μάρτυρα, και την απόφαση του δικαστή. Παρουσιάστε την ιστορία σας αυτοσχεδιάζοντας, αφού κάνετε την κατανομή των ρόλων: δράστης, θύμα, αυτόπτης μάρτυρας, δικαστής.

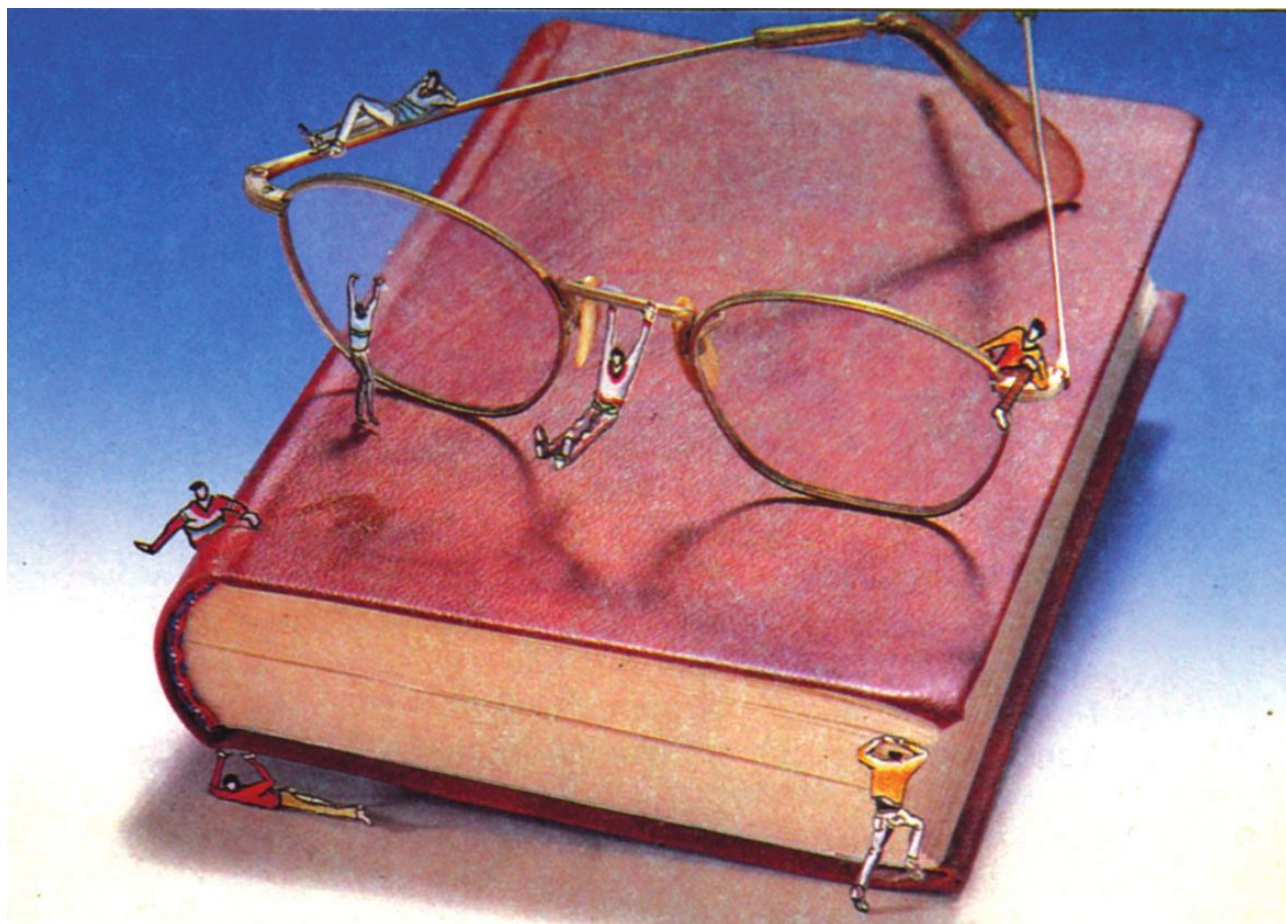
► Εργαστείτε τώρα για να γράψετε τρεις ξεχωριστές αφηγήσεις που υποτίθεται ότι είναι οι γραπτές καταθέσεις: α) του δράστη, β) του θύματος, γ) του αυτόπτη μάρτυρα. Προσέξτε ότι το κάθε πρόσωπο παρουσιάζει την υπόθεση από τη δική του οπτική γωνία και επομένως επιλέγει και προβάλλει τα γεγονότα ανάλογα με το σκοπό που επιδιώκει (συμφέρον, αντικειμενική παρουσίαση των γεγονότων), τη συναισθηματική του φόρτιση, και γενικότερα την προσωπική του στάση απέναντι στη συγκεκριμένη υπόθεση.

Φροντίστε ακόμη να αξιοποιήσετε το παρακάτω λεξιλόγιο:

τυχαία, συμπτωματικά, έχω τη γνώμη, - την υπόνοια, - την υποψία, νομίζω, θεωρώ, πιστεύω,

πρεσβεύω, φαντάζομαι,
παρανομία, αδίκημα, παράβαση
του νόμου, αξιόποινη -, επιλήψιμη -,
κολάσιμη πράξη
μηνύω, κατηγορώ, διατυπώνω
κατηγορία, καταγγέλλω, ψέγω,
καταμαρτυρώ, ενοχοποιώ, ζητώ
την τιμωρία,
ποινή, τιμωρία, κολασμός, κύρωση,
καταδίκη, σωφρονισμός, τιμωρία/
ποινή
- ελαφρή, - αυστηρή, -
παραδειγματική, - σκληρή, - άμεση
ανακαλύπτομαι, συλλαμβάνομαι,
πιάνομαι επ' αυτοφώρω, κλοπή,
σφετερισμός, οικειοποίηση,
κατάχρηση, υπεξαίρεση, ληστεία,
ιδιοποιούμαι, οικειοποιούμαι,
ανάγκη μεγάλη, - εξαιρετική, -
επιτακτική, - επείγουσα, - σκληρή,
αμείλικτη -, άμεση -, χρεία, βιοτικές
ανάγκες, τα αναγκαία,

τα απολύτως αναγκαία, τα προς το
ζην, πόροι, ζητώ, αιτώ, επιζητώ,
επιδιώκω, απαιτώ, επιθυμώ.

● Το κείμενο που ακολουθεί είναι
μια δημοσιογραφική είδηση που
σκοπό έχει να παρουσιάσει την
«καταναλωτική υστερία» των
Αθηναίων, όταν έγινε γνωστό το
πυρηνικό ατύχημα του Τσερνομπίλ.

ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΙΚΗ ΥΣΤΕΡΙΑ

ΑΘΗΝΑ, 7 - Πρωτοφανής καταναλωτική υστερία κατέλαβε τους Αθηναίους προκειμένου να προμηθευτούν γαλακτοκομικά προϊόντα, εμφιαλωμένο νερό και τρόφιμα, που είχαν παραχθεί πριν από το Πάσχα. Η αναταραχή που επικράτησε ήταν τόσο μεγάλη, ώστε χρησιμοποιήθηκε και αστυνομική δύναμη, για να καθησυχάσει τους πανικόβλητους πολίτες. Από τις 6 το πρωί ατέλειωτες ουρές καταναλωτών είχαν παραταχθεί έξω από τα «σούπερ μάρκετ». Είχαν φέρει ακόμα και φορητά κιόσκια, κι ό,τι μεταφορικό μέσο διέθεταν για να φορτώνουν τις προμήθειες! Όταν στις 8 άνοιξαν οι πόρτες, τα πλήθη έκαναν κυριολεκτικά έφοδο και μέσα σε λίγα λεπτά άδειασαν τα

**ράφια με παστεριωμένο και
κονσερβοποιημένο γάλα και
εμφιαλωμένο νερό, δυσπιστώντας,
όπως φαίνεται, στις δηλώσεις των
αρμοδίων ότι το γάλα που εισάγε-
ται ελέγχεται δειγματοληπτικά, και
δεν υπάρχει κανένας κίνδυνος από
το νερό της εταιρείας ύδρευσης.
Άλλοι αγόραζαν κονσέρβες με
κηπευτικά και κομπόστες, τυριά,
βούτυρα και κατεψυγμένα
λαχανικά.**

**Ο συνωστισμός και η αναταραχή
που δημιουργήθηκε ήταν τέτοια,
που σε ορισμένα «σούπερ μάρκετ»
δόθηκε εντολή να κλείσουν οι
πόρτες! Σημειώθηκαν και μικροε-
πεισόδια μεταξύ καταναλωτών για
την προτεραιότητα στην «ουρά» και
μεταξύ καταναλωτών και
υπευθύνων των «σούπερ μάρκετ».
Σε λίγες ώρες είχαν εξαντληθεί τα**

αποθέματα στα ράφια και τις αποθήκες των «σούπερ μάρκετ». Στις 11.30 το πρωί δεν υπήρχε ούτε ένα κουτί με γάλα σε κανένα «σούπερ μάρκετ» της Αθήνας! Στο μεταξύ έφτασαν φορτηγά με τα αποθέματα από κεντρικές αποθήκες των πολυκαταστημάτων τα οποία περικύκλωσαν οι αγοραστές και άρχισαν να κατεβάζουν με τις κούτες τα γάλατα και τα νερά και να τα φορτώνουν. Σ ένα «σούπερ μάρκετ» βιαστικός αγοραστής έπεσε πάνω στην εξωτερική τζαμαρία του «σούπερ-μάρκετ», με αποτέλεσμα εκείνη να γίνει θρύψαλα, χωρίς, ευτυχώς, ο ίδιος να τραυματιστεί. Όπως δήλωσε χαρακτηριστικά ο ιδιοκτήτης των γνωστών «σούπερ μάρκετ» Σ..., υποκαταστήματα πρωτοφανής σημειώθηκε σ' όλα τα

υποκαταστήματα πρωτοφανής κίνηση, εξαπλάσια απ' ό,τι συνήθως.

- Είναι αδικαιολόγητη αυτή η υστερία, τόνισε, αφού τα τρόφιμα που υπάρχουν στις αποθήκες κι αυτά που περιμένουμε να εκτελωνιστούν επαρκούν τουλάχιστον για ένα τρίμηνο.

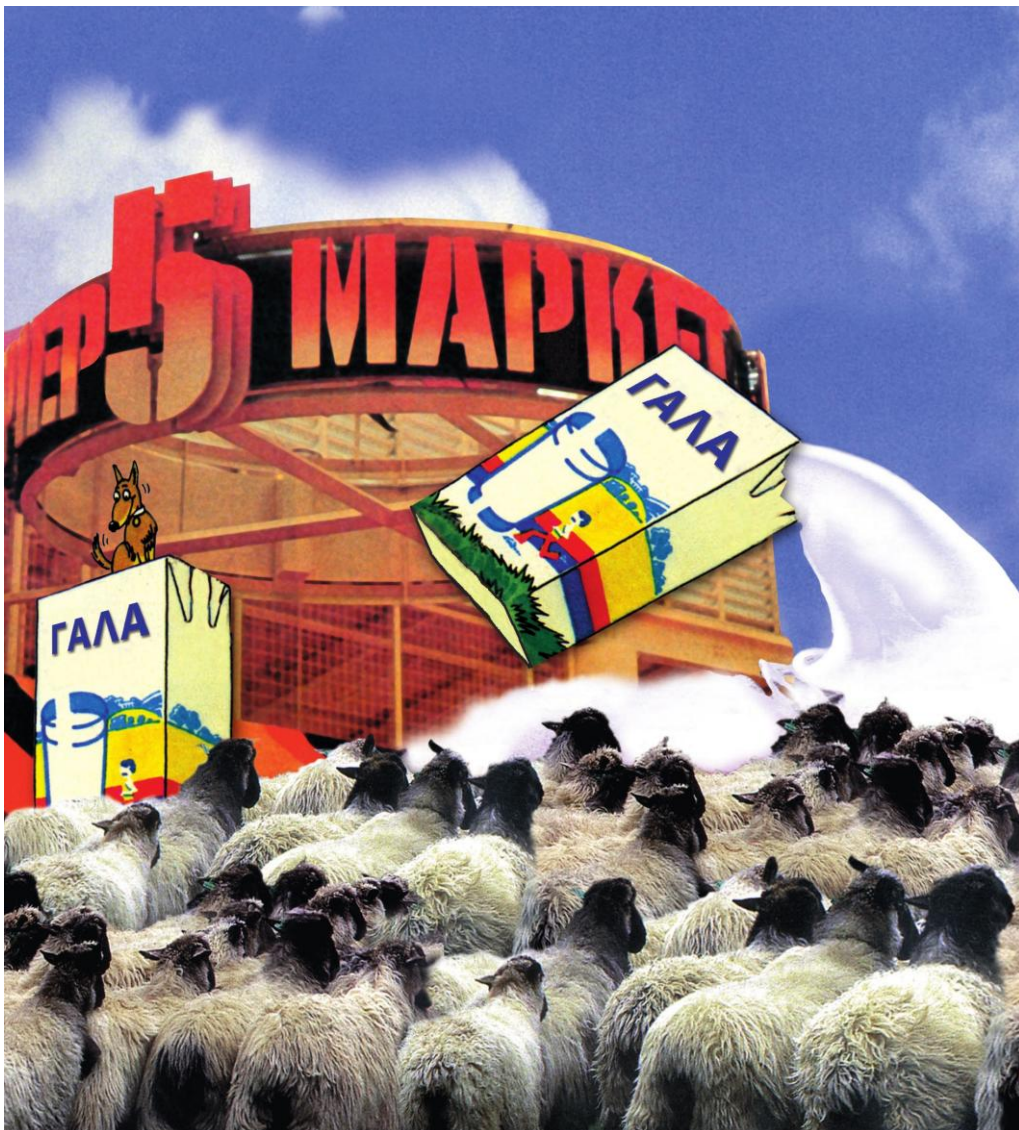
Η ίδια κατάσταση επικράτησε και στα καταστήματα γαλακτοκομικών προϊόντων. Μέχρι το μεσημέρι είχαν πουληθεί όλα τα αποθέματα των ψυγείων σε νωπό γάλα, βούτυρο, τυριά και γιαούρτια παραγωγής των τελευταίων ημερών πριν από το Πάσχα. Οι πωλήσεις των προϊόντων αυτών σημείωσαν κατακόρυφη άνοδο, που έφτασε σε ορισμένες περιπτώσεις το 90% στο κέντρο της Αθήνας.

Αντίθετα, στην κεντρική

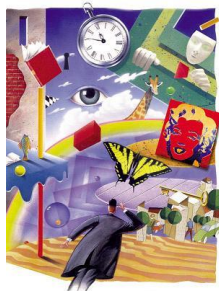
λαχαναγορά η κίνηση ήταν ελάχιστη. Οι μικρές ποσότητες φρούτων και λαχανικών παρέμειναν απούλητες. Οι καταναλωτές περιδιάβαιναν τους πάγκους δύσπιστοι και διστακτικοί και δεν αγόραζαν, παρόλο που σε μερικά προϊόντα υπήρχαν ταμπέλες που έγραφαν ότι συλλέχθηκαν πριν από το Πάσχα. Για πρώτη φορά εξάλλου, έπειτα από πολλά χρόνια δεν υπήρχαν στην Αθήνα πλανόδιοι οπωροπώλες.

Πώς θα αφηγούνταν στην οικογένειά του την επίσκεψη του στο σούπερ μάρκετ ο βιαστικός αγοραστής που έπεσε πάνω στην τζαμαρία; Σ' αυτή την περίπτωση να πάρετε βέβαια υπόψη σας ότι το συγκεκριμένο γεγονός, που αποτελεί μια μόνο λεπτομέρεια της

«καταναλωτικής υστερίας» στο δημοσιογραφικό κείμενο, θα προβληθεί ως κεντρικό γεγονός, επειδή η ιεράρχηση των γεγονότων γίνεται από διαφορετική οπτική γωνία (του δημοσιογράφου στην πρώτη περίπτωση και του παθόντα αγοραστή στη δεύτερη) και με διαφορετικό σκοπό.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ 4ου ΤΟΜΟΥ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

(Συνέχεια από τον 3ο τόμο)

III. ΕΚΦΡΑΣΗ - ΕΚΘΕΣΗ 5

**Θέματα σχετικά με την ενδυμασία
και τη μόδα 5**

IV. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΟΥ ΛΟΓΟΥ 56

**Παράγραφος - Ανάπτυξη μιας
παραγράφου με αναλογία 56**

ΑΦΗΓΗΣΗ

I. ΑΦΗΓΗΣΗ.....74

1. Ορισμός της αφήγησης 76

**2. Αφηγηματικό περιεχόμενο και
αφηγηματική πράξη 82**

3. Αφηγηματικά είδη, το ύφος και ο σκοπός τους	90
Λεξιλόγιο σχετικό με τα κείμενα της ενότητας.....	124
4. Ποιος αφηγείται;	137
5. Η οπτική γωνία στην αφήγηση.....	143

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α').

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.